

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Svatojiřská legenda a její odraz v porcelánovém papírmaše

The St. George legend and her reflection in
porcelain papermaking

Vypracovala: Bc. Aneta Hejdusová
Vedoucí práce: Mgr. Josef Lorenc, dr.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....

Podpis studentky

Poděkování

Ráda bych poděkovala svým nejbližším za podporu a partnerovi za pomoc při realizaci diplomové práce. Velké poděkování patří panu Mgr. Josefu Lorencovi, dr. za odbornou pomoc a cenné rady.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá legendou svatého Jiří, pojednává o jejím zpracování v renesanční Florencii a představuje památky s tímto motivem z Itálie a českého území. Cílem diplomové práce je propojení teoretické a praktické části. Inspirací budou keramické reliéfy zpracované renesančními umělci, konkrétně rodinou della Robbia. Práce bude doplněna netradiční technikou zpracování porcelánového papírmaše s motivem svatého Jiří.

Teoretická část rozebírá život svatého Jiří, zabývá se posláním světce a vypráví legendární příběh o vítězství nad drakem. Součástí budou dokumenty, které poskytují hlubší rozbor svatojiřské legendy, a to i ikonografie, která rozebírá svatojiřskou legendu z pohledu křesťanské věrouky. V praktické části budou uplatněny poznatky z teoretické části k zpracování kompozitního materiálu z papíroviny a porcelánu s motivem sv. Jiří drakobijce.

Klíčová slova: Itálie, Luca della Robbia, papírmaše, porcelán, renesance, svatojiřská legenda, svatý Jiří

HEJDUSOVÁ, Aneta. *Svatojiřská legenda a její odraz v porcelánovém papírmaše*. České Budějovice, 2019. diplomová práce, Jihočeská univerzita, České Budějovice, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, vedoucí práce Mgr. Josef Lorenc, dr.

Abstract

The diploma thesis deals with the legend of St. George, deals with its processing in the Renaissance Florence and presents monuments with this motif from Italy and Czech territory. The aim of the diploma thesis is the interconnection of the theoretical and practical part. Inspiration became the ceramic reliefs made by Renaissance artists, in particular the della Robbia family. The work will be supplemented by an unconventional technique of processing porcelain paper with the motive of St. George.

The theoretical part discusses the life of St. George, deals with the mission of the saint and tells the legendary story of victory over the dragon. Also included are documents that provide a deeper analysis of the legend of St. John the Baptist, as well as the iconography that discusses the St George's legend from the point of view of Christian beliefs. In the practical part, the theoretical part will be used for the processing of composite material from paper and porcelain with motive of St. George the dragonslayer.

Keywords: Italy, Luca della Robbia, Papermaker, Porcelain, Renaissance, St George's Legend, Saint George

OBSAH

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Velemučedník svatý Jiří.....	10
1.1 Zázrak svatého velemučedníka	11
1.2 Život a poslání světce	13
1.2.1 Kanonizace a kategorizace	16
1.3 Dochované údaje	18
1.3.1 Písmo svaté	19
2 Ikonografie svatojiřské legendy.....	23
2.1 Ježíš Kristus bojovník Boží	23
2.2 Příběh z Edenu	24
2.3 Boj mezi dobrem a zlem.....	28
2.4 Role ženy a její poselství	31
3 Námět svatého Jiří	35
3.1 Renesanční zpracování svatojiřské legendy	37
3.1.1 Keramické reliéfy v rukou rodiny Della Robbia	41
3.1.2 Venice město drakobijců	42
3.2 Odkaz svatého Jiří v Čechách.....	42
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
4. Motivace a příprava koncepce	46
5. Realizace a výtvarné pojetí	48
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	51
Seznam příloh	55
Přílohy	56

ÚVOD

Svatojiřská legenda oslovila mnoho umělců hlavně v době renesanční. Bylo to i díky rozvíjícímu se kultu svatého Jiří v 13. století v Itálii. Tehdy si motiv s drakobijcem osvojila některá města Evropy a přijala ho za svůj. Svatý Jiří se objevoval v podobě soch a reliéfů a postupně se výtvarné umění s tímto námětem šířilo z Itálie do ostatních koutů Evropy.

Námět svatojiřské legendy se stal populární díky vítězství dobra nad zlem a v překladu pojednává o boji mezi Ježíšem Kristem a Satanem. Z údajů v *Knize knih* plyne, že bylo tehdy zlo uvrženo na několik století do propasti. V podobném případě bojoval i svatý Jiří, a nakonec za pomoci Boží zvítězil.

„Svatý Jiří se stal patronem několika zemí: v první řadě Palestiny, rodné země matky Jiřího, Gruzie, Anglie, Moskevského velkoknížectví i Ruska samého, dále Katalánie, Řecka, Bulharska. Je patronem měst Janova, Moskvy, Ljubljany a mnoha dalších míst. Od nejstarších dob mu také bylo zasvěcováno množství kostelů. V našich zemích můžeme úctu svatého Jiří doložit zasvěcením mnoha sakrálních staveb, a to již v době románské. Můžeme tu vzpomenout baziliky na pražském hradě, rotundy na vrchu staroslavného Řípu či prvního kostelíka na Dómském vrchu v Litoměřicích, doloženého již na sklonku desátého století.“¹

V sochařské oblasti se renesanční umělci snažili přiblížit co nejvíce antickému ideálu krásy. V knize *Dějiny renesance* je popsáno, jak se tehdejší umělci snažili postavám vdechnout emoce, vyjádřit vnitřní napětí a jemně zpodobnit charakter a výraz zobrazovaných hrdinů. Renesanční Itálie si kladla vysoké cíle, a tak nejvíce ocenila ty umělce, kteří uměli vytvořit volnou sochu anebo muže na koni. V tomto případě se stal námět svatého Jiří oblíbeným tématem ke zpracování. Objevovali se tak realizace svatého Jiří ve dvou podobách, a to pěšák který stojí nad drakem s kopím v ruce a jezdec na koni probodávající draka v pohybu.

Teoretická část diplomové práce pojednává o renesančním zpracování pěšáka a jezdce na koni v podání Donatella, který vytvořil obě kompoziční pojetí. Součástí teoretické části je i popis zpracování terakoty rodinou della Robbia a ukázka jejich výsledného produktu svatojiřské legendy v reliéfu. Podklady v teoretické části, a hlavně příběh z *Legendy Aurey* slouží jako inspirace pro následnou tvorbu a realizaci konceptu na téma svatý Jiří drakobijec.

---

¹O sv. Jiří a draku. *Svatyjiri.cz* [online]. Jiříště: Český rozhlas, 2007 [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: <http://www.svatyjiri.cz/clanky/svjiriadrak.html>

V konečné fázi se očekává propojení teoretické a praktické části, kde je hlavní koncept svatojiřská legenda v reliéfním zpracování v podobě pěšáka a jezdce na koni. Teoretické informace a obrázková inspirace se využije v praktické části. Následné převedení svatojiřské legendy se odrazí v podobě finálního reliéfu zpracovaného ojedinělou technikou porcelánového papírmaše.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VELEMUČEDNÍK SVATÝ JIŘÍ

Svátek svatého Jiří je stanoven na 24. dubna a podle dochovaných údajů se Jiří narodil ve 3. století v Kappadokii² v Malé Asii za vlády císaře Konstantina I. „Svatý Jiří je jedním z nejznámějších mučedníků, ale historické údaje o jeho životě se nedochovaly a jeho legenda je natolik fantastická, že mnozí dokazovali, že nikdy neexistoval, že je pouhou pokřesťanštělou postavou některého z pohanských mýtů. Od raných dob křesťanství byl uctíván jako patron vojáků a centrem jeho kultu byla Palestina, kde měl být koncem 3. nebo počátkem 4. stol. umučen.“³

Svatý Jiří je patronem mnoha zemí, jako je Anglie, Německo, Rusko, Řecko, Portugalsko, Itálie, dále Benátek, vojáků, jezdců, zbrojířů, rytířských řádů, opevněných sídel, rolníků, horníků, sedláků, je ochránce proti pokušení, proti válečnému nebezpečí a ochránce stád.⁴

„Centrem jeho kultu byla Palestina, odkud se jeho uctívání rychle šířilo. K roku 683 je například doloženo v Římě. Je uctíván všemi národy křesťanstva, v církvi katolické, pravoslavné i anglikánské. Na britských ostrovech byl vzýván již před příchodem Normanů v roce 1066. V roce 1222 prohlásil král Jindřich III. sv. Jiří zemským patronem Anglie a král Edward III. jej ustanovil ochráncem Podvazkového řádu⁵ ode dne jeho založení (19. leden 1350).“⁶

S anglickou vlajkou je poprvé zobrazen v roce 1284 a za vlády Dmitrije Donského se stává patronem Moskvy. Jeho obraz drakobijce ve zbroji je přijat jako znak tohoto města.⁷

Jeho jméno je spojováno s příchodem jara. Pro Řeky byl svatý Jiří „velemučedníkem“, neboť to měl, jak se zdá, již v genech. Jeho otec zemřel též mučednickou smrtí a matka se se synem

---

² Kappadokie byl ve starověku název rozlehlého území, ležícího ve vnitrozemí Malé Asie v dnešním Turecku. V dobách Hérodota obývali Kappadokové oblast táhnoucí se od pohoří Taurus směrem na sever až k Pontu Euxinu.

³ ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. 2., revidovaná a dopl. vyd. Přeložila Jitka MATĚJŮ. Vimperk: Papyrus, 1993. ISBN 80-85776-06-5., s. 213

⁴ [Srov.] RAVIK, Slavomír. O světcích a patronech. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 321

⁵ Podvazkový řád (anglicky The Most Noble Order of the Garter) je rytířský řád Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku založený kolem roku 1348 anglickým králem Eduardem III. Podvazek řádu se nosí pod kolenem levé nohy, královna pod levým loktem, a rytíři dostávají navíc vedle šerpy, odznaku a hvězdy i řádový plášť. Řád má své sídlo v kapli sv. Jiří na Windsoru.

⁶ BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4., s. 33

⁷ [Srov.] BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4., s. 33

odstěhovala do Palestiny. Jiří se stal vojákem a získal vysokou hodnost. Při svém putování se v Nikomédii⁸ setkal s Diokleciánem a vyjádřil znepokojení nad pronásledováním křesťanů.⁹

Císaři se jeho vzdor nelíbil a nutil svatého Jiří silou, aby se své víry vzdal, ten ho odmítl slovy: „Císaři, co mi slibuješ, tím pohrdám, a čím mi hroziš, toho se nelekám.“¹⁰

1.1 Zázrak svatého velemučedníka

„Požehnej, Pane! Slyšíce o velkém množství zázraků velemučedníka a divotvůrce Jiřího, chvalme a velebme Hospodina¹¹, že toho to přeslavného mučedníka vyvýšil a obdařil ho takovou milostí. Od věků nebylo slyšáno o tak velikém zázraku, jaký učinil náš blahoslavený*. Či snad byl někdy někdo svědkem něčeho podobného?“¹²

Podle legendy bylo jedno město zvané Lasia, kterému vládl velice krutý a nemilosrdný král Selbios. Všem, kdo věřili v Krista, byl schopný bez milosti ublížit, a tak ho Kristus za své chování potrestal drakem, který se usadil za městem v močále. Každý den se drak vypravil do města a žral tamní obyvatele. Král proti drakovi bojoval, ale všechna snaha byla marná. Království chřadlo a rmoutilo se. Nikdo se nebyl ochotný města vzdát, a tak byla obětována většina obyvatel. Strašlivá smrt potkala prvně děti a postupně se dostala řada i na krále, který se rozhodl obětovat svoji jedinou dceru. Se slzami v očích se s ní loučil v posledních minutách, prosil za odpuštění a nabízel bohatství za spásu města. Tehdy se milosrdný Bůh slitoval a skrze velemučedníka Jiřího seslal znamení.¹³ Svatý Jiří jel náhodou kolem a uviděl smutnou princeznu, u které se zastavil a vyptával se, co se jí stalo. Princezna vyličila svoje trápení a Jiří jí ve jménu Krista nabídl svou pomoc.

„Když mu tedy všechno vyložila, řekl Jiří: Dívenko, neboj se, protože já ti ve jménu Krista pomohu. Ona odpověděla: Dobrý vojáku, jen si pospěš zachránit sám sebe, abys

---

⁸ Nikomédie bylo starověké město původně založené v 8. století př. n. l. jako megarská kolonie nazývaná Astakos.

⁹ [Srov.] RAVIK, Slavomír. O světcích a patronech. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 323

¹⁰ RAVIK, Slavomír. O světcích a patronech. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 322

¹¹ Hospodin je české historické pojmenování křesťanského Boha. Toto jméno je odvozeno ze Starého zákona a názvů Jehova nebo Jahve.

¹² *Byzantské legendy: výběr textů ze IV.-XII. století*. Přeložila Emilie BLÁHOVÁ. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007. Pro Oriente: dědictví křesťanského Východu. ISBN 978-80-86818-49-8., s. 192

¹³ [Srov.] *Byzantské legendy: výběr textů ze IV.-XII. století*. Přeložila Emilie BLÁHOVÁ. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007. Pro Oriente: dědictví křesťanského Východu. ISBN 978-80-86818-49-8., s. 193

nezahynul se mnou! Vždyť stačí, zahynu-li sama; mne totiž vysvobodit nemůžeš a zahynul bys se mnou."¹⁴

Příběh pokračuje, když se drak vynořil z jezera a nebezpečně se blížil ke svatému Jiří, byl rozhodnutý ho sežrat.

„Tu nasedl Jiří na koně, pokřičoval se, odvážně zaútočil na draka blížícího se k němu, mocně se rozmáchl kopím a odporučil se do vůle Boží. Draka vážně zranil, srazil ho k zemi a řekl dívce: ‚Neváhej, dívko, a hod’ mu na krk svůj pás.‘ Když učinila, drak šel za ní jako nejkrotší pes.“¹⁵

Princezna si draka jako na vodítku vedla přímo do města a lidé se rozbíhali do všech stran zděšení hrůzou, že zemřou. Svatý Jiří je ubezpečil, že ho posílá samotný Pán zbavit je pokuty, kterou drakovi museli platit. Podmínkou bylo přijmout Krista a nechat se pokřtít. Poté draka před zraky všech zabije.

„Nebojte se, stůjte a patřte na slávu Nejvyššího* a uvěřte v pravého Boha, našeho Pána Ježíše Krista, a já draka zabiju! Král i celé město začali provolávat: ‚Věříme v Otce i svatého Ducha, v Trojici nerozdílnou a jedné podstaty.‘ Uslyšev světec ta slova, tasil meč a draka zabil.“¹⁶

Dívka se vrátila do království a lid se obrátil na víru. Do patnácti dnů byl pokřtěn král, jeho sloužící i všechen lid. Král nechal na počest svatého Jiří vystavět chrám, ve kterém začal téct zázračný pramen. Po tomto zázraku všichni uvěřili v Pána a Jiří věděl, že ho ve městě nebude dále třeba. Co měl, to rozdal chudým, rozloučil se s králem a vydal se na svou pouť.¹⁷

Na své cestě se setkal s krutovládou císaře Daciana, který byl místodržitelem provincie¹⁸. Během pronásledování křesťanů bylo popraveno a mučeno kolem sedmnácti tisíc lidí. Svatý Jiří z toho byl zdrcen, a tak se rozhodl proti takové tyranii zasáhnout. Oblékl si prostý šat a se slovy: „Všichni pohanští bohové jsou démoni, avšak náš Pán stvořil nebe!“ předstoupil před místodržitele. Daciánovi se jeho vzdor nelíbil, a tak se ho pokoušel přesvědčit

---

¹⁴ JACOBUS DE VORAGINE a Anežka VIDMANOVÁ. *Legenda aurea*. Vyd. 2., přeprac. Přeložil Václav BAHNÍK, přeložila Irena ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-272-1., s. 157

¹⁵ JACOBUS DE VORAGINE a Anežka VIDMANOVÁ. *Legenda aurea*. Vyd. 2., přeprac. Přeložil Václav BAHNÍK, přeložila Irena ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-272-1., s. 157

¹⁶ *Byzantské legendy: výběr textů ze IV.-XII. století*. Přeložil Emilie BLÁHOVÁ. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007. Pro Oriente: dědictví křesťanského Východu. ISBN 978-80-86818-49-8., s. 193

¹⁷[Srov.] *Byzantské legendy: výběr textů ze IV.-XII. století*. Přeložila Emilie BLÁHOVÁ. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007. Pro Oriente: dědictví křesťanského Východu. ISBN 978-80-86818-49-8., s. 193

¹⁸ Provincie (z latinského provincia = zóna vlivu; pl. provinciae) je územní správní celek. Původně se jednalo ve starověkém Římě o oblast působení římských úředníků, později o územní správní jednotku. V pozdní latině je to také obecné označení různých územních celků.

ať se své víry vzdá, což se mu nepovedlo. *Legenda Aurea*¹⁹ popisuje muka, která musel svatý Jiří vytrpět.

„Když místodržitel nebyl schopen získat ho na svou stranu, poručil posadit ho na dřevěného koně a rozdrásat jeho údy jeden po druhém železnými drápy, nadto přiložit k jeho bokům pochodně a potírat solí jeho rány, jimiž vyhřezávaly vnitřnosti. Té noci se Jiřímu zjevil Pán v oslňujícím světle a sladce ho utěšoval, a jeho zjevení a jako med sladké oslovení Jiřího tak posílilo, že svá muka považoval za nic.“²⁰

Dle zdrojů se musel svatý Jiří podrobit otrávenému vínu, mučení na kole a koupeli v lázni z roztaveného olova. I tak ale přežil, své víry se nevzdal a shovívavě přijímal muka, dokud se i manželka Daciána neobrátila na víru. V zápalu zoufalství ji manžel nechal mučit a zároveň i život svatého Jiří byl odsouzen k smrti.

„Následujícího dne byl Jiří odsouzen, aby byl vlečen přes celé město a potom sťat. Prosil Pána, aby každý, kdo se bude dovolávat jeho pomoci, dosáhl splnění své prosby. Ozval se hlas z nebe a ujistil jej, že se stane, jak prosí. Když skončil svou modlitbu, bylo jeho umučení dokonáno stětím hlavy za císaře Diokleciána a Maximiána, kteří začali vládnout asi léta Páně dvoustého sedmého. Když se Dacian vracel z místa popravy do paláce, spadl oheň z nebe a spálil jej i s jeho služebníky.“²¹

Posledním zázrakem bylo zjevení svatého Jiří knězi, kterému sdělil, že je velitelem křesťanů, ať vezmou jeho ostatky do Jeruzaléma, aby tam byl s nimi. V boji doprovázel armádu křížáků skrze znamení, ať se nebojí a dobijí město Jeruzalém.²²

1.2 Život a poslání světce

Postupem času pojem světec vymizel, neboť moderní doba přestala vyžadovat hrdiny tohoto typu a pozornost se přenesla spíše na hrdiny z filmových pláten. Nicméně touha po konání dobra a výhra dobra nad zlem přetrvala i do dnešní doby, a tak se legendy staly

---

¹⁹ Zlatá legenda (latinsky *Legenda aurea*) je středověká sbírka životopisů svatých (tzv. hagiografií, tj. životopisů bez zázraků), legend (tj. životopisů se zázraky) a traktátů k církevním svátkům.

²⁰JACOBUS DE VORAGINE a Anežka VIDMANOVÁ. *Legenda aurea*. Vyd. 2., přeprac. Přeložil Václav BAHNÍK, přeložila Irena ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-272-1., s. 193

²¹JACOBUS DE VORAGINE a Anežka VIDMANOVÁ. *Legenda aurea*. Vyd. 2., přeprac. Přeložil Václav BAHNÍK, přeložila Irena ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-272-1., s. 160

²²[Srov.] JACOBUS DE VORAGINE a Anežka VIDMANOVÁ. *Legenda aurea*. Vyd. 2., přeprac. Přeložil Václav BAHNÍK, přeložila Irena ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-272-1., s. 160

inspiračním zdrojem a motivem pro mnoho odvětví kultury a umění. Obyčejný člověk si titul světce musel zasloužit mnohými útrapami, které dokládají původní informační zdroje. I tak se svatým nestal každý.

„Přívlastek *svatý* (lat. Sanctus, řec. Hagios) náleží v plném smyslu jen Bohu a o osobách, věcech a dějích můžeme říci, že jsou svaté, pokud jsou ve vztahu ke svatému Bohu nebo pokud jim Bůh dal či dává podíl na své svatosti.“²³ Může se jednat i o věci a obřady v případě, že jsou určeny ke svatým účelům a zasvěcení Bohu. Ke svatým věcem patří svatý Kříž²⁴, svatá Hostie²⁵ nebo mše svatá²⁶, svaté přijímání²⁷. Skrze tyto věci je dokládána přítomnost Boží, resp. působení jeho syna Ježíše Krista, dále Svatá Země²⁸ a Svaté město (tj. Palestina a Jeruzalém).

V případě osob užívá přívlastku „svatý“ papež²⁹, který je korunován jako Svatý Otec nebo Jeho Svatost. Jeho služba je považována za svatou a službu lidem, neboť tady na Zemi zastupuje Krista. Většina lidí byla uznána za svaté až po své smrti. Sama církev dovoluje, přímo doporučuje, světce následovat a také doufá v jejich přímluvu u Boha. „Svatí jsou příkladem a povzbuzením pro křesťany. Postupně se svatými stávaly osoby, které převyšovaly ostatní lidi v oddanosti Bohu a které byly veřejně uctívány, protože konaly a milovaly dobro a heroickým způsobem dosvědčily svou lásku ke Kristu příkladnou a obětavou službou svému bližnímu.“³⁰

„Co se svatosti týče, výraz *světec* odpovídá latinskému pojmu *Sanctus* a řeckému *Hagios* a hebrejsky *Kadeš*. Kdybychom chtěli vyhledat smysl těchto pojmů, měli bychom užít adjektiva *posvěcený*. A mezi klíčová slova překladu tohoto pojmosloví patří dozajista hrdinství a obětování. Koneckonců i nevěřící člověk nese svůj kříž a ví (jako kdysi Ježíš), o *své hodině*

---

²³BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4, s. 7

²⁴ Svatý Kříž nebo Pravý kříž[1] je tradiční označení pro kříž, na němž byl ukřižován Ježíš Kristus.

²⁵ Hostie (z lat. hostia oběť, obětní zvíře) označuje v křesťanské tradici chléb připravený k bohoslužbě.

²⁶ Mše, případně mše svatá, je v katolické církvi označení pro slavení eucharistické oběti, jehož součástí je zvěstování Božího slova a přijímání eucharistie.

²⁷ Svaté přijímání (latinsky *communio*, sdílení společného) je v katolické církvi část mše, při které se požívá (přijímá) posvěcený chléb a víno při slavení eucharistie. Církev vzešlé z protestantské reformace tohoto pojmu užívají pro celý obřad večeře Páně.

²⁸ Svatá země (latinsky *Terra Sancta*) je jedním z expresivních názvů Izraele jakožto země, do níž vstoupili Židé po čtyřicetiletém putování pouští.

²⁹ Papež (z lat. papa a řec. παπάς, *papas*, zdrobnělý výraz pro otce) je hlava katolické církve.

³⁰BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4, s. 8

A úcta k svatým je pak velmi blízká úctě, kterou pocítujeme vůči všem, kdož dobrovolně přijali smrt – pro druhé a pro lepší budoucnost.“³¹

Lidé na světce vzpomínali a po jejich smrti se za ně u Boha přimlouvali. Nad hrobem jim stavěli svatyně a sochy. Každým rokem na ně v bohoslužbách vzpomínali, skládali chvalozpěvy a již v římských katakombách se objevovaly nápisy: „Ora pro nobis“ (tj. Pros za nás). Ani o světcích se nedá říci, že byli po celý život dokonalí. Ani jejich životy se neobešel bez chyb a hříchů, mnohdy procházeli složitým vývojem, ale dokázali se kát, rozpoznat své omyly, dosáhli odpuštění, vytrvali ve víře a nakonec došli ke spáse. Jejich vysvobození a svatost lze považovat za dar Boží. Na straně druhé byli světci pomyslným mostem mezi Bohem a člověkem. A pokud jsme ochotni velebit jejich jméno, oni nás na oplátku ochraňují, přimlouvají se za nás a zastupují nás před Bohem.

Díky tomu se ze světců stávají patroni měst, obcí, řádů, rodů, institucí, mužů, žen apod. Před zlem a nepřítelem zvenčí nás ochrání domácí patroni, naopak patroni cizího původu nás ochrání před vnitřními konflikty. Do skupiny ochránců se řadí i bytosti éterické, a to jsou archandělé³², poslové Boží (Michael, Gabriel, Rafael, Uriel a další). Za světce mohl být prohlášen kdokoliv bez ohledu na povolání nebo vlastnění majetku a ctění jejich památky znamená oslavování cností velkých osobností.³³

„Světce je lékem, poněvadž je protijedem. Právě proto je světce často mučedníkem; je mylně pokládán za jed, poněvadž jest protijedem. Obvykle shledáme, že navrací světu zdraví tím, že přehání to, co svět zanedbává, což rozhodně nebývá v každém věku totéž.“³⁴ Dle slov Ravika hledá podvědomě každá generace svého světce, kterého by následovala. V tomto případě jim nedává to, co chtějí, ale to co potřebují, a tak se stává největším paradoxem, že lidé bývají obráceni světcem, který se nejvíce odlišuje od společnosti.

---

³¹RAVIK, Slavomír. O světcích a patronech. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 13

³² Archanděl (z řeckého ἀρχή – archē vrchní nebo vedoucí a ἄγγελος – ángelos, posel) je v mnoha náboženských systémech anděl vyššího řádu. Andělé i archandělé jsou součástí monoteistických náboženských tradic křesťanství, judaismu, islámu či zoroastrismu.

³³[Srov.] BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4., s. 14

³⁴RAVIK, Slavomír. O světcích a patronech. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 14

1.2.1 Kanonizace a kategorizace

Svatým se mohl člověk stát formou kanonizace; tedy svatořečení. To mělo svá pravidla, jež se v průběhu historie měnila. Někteří světci měli štěstí, že je korunovali na svaté ještě během jejich života a zůstala po nich legenda a tradice. Museli prokázat, že jejich život je prostoupen zázraky a „čistotou“. Proces kanonizace se začal považovat za legální kolem roku 1000 a byl povolen papežem.³⁵

„Co se mučedníků týče, ti, kteří ještě nebyli uznáni, se nazývali „designati“, tedy označení, zatímco právně vyšetření se stali „označení“, čili „vindicati“.³⁶ Samotné procedury kanonizace³⁷ a beatifikace³⁸ byly nutné upravovat, protože se na seznamu svatých objevovaly i mýtické postavy, případně svatí, kteří neexistovali. Pravidla se ustálila až v roce 1634 za Urbana VIII. (1623-1644), který vydal dekret na bližší prozkoumání světcova života. Celý proces vedla Kongregace svatořečení a byl dělen do několika fází. V první části šlo o blahoslavení, při kterém se vyjadřovala úcta k světcům, mohla trvat až kolem sta let. Další fází byla kanonizace a patřila mezi přísnější kritéria, při kterých se hledaly a posuzovaly důkazy přítomnosti Boha během života světce. V konečné fázi se v kostele nebo katedrále pořádala oslava na počest světce. Byly odhalovány obrazy a sochy spojené s osobou svatého a na jeho počest byl v kanonizační bule určen i den světcovy památky.

Při zpětném ohlédnutí se dají mnohé důkazy a legendy zpochybnit a nepředstavují důvěryhodný zdroj, neboť některé ze znamení jsou obyčejná a nepřinášejí důkaz o svatosti. Co lze za důkaz Boha považovat, je náhlé uzdravení tzv. „posedlých“ lidí, kteří se ztratili v hlubině své psychiky, ale prošli peklem a za pomoci boží se uzdravili.

Světky můžeme dělit do dvou typů – mučedníky (martyry) a vyznavače (konfesory). Martiri neboli mučedníci dosvědčili pravdu víry skrze oběť – vlastním životem. Život vyznavačů se dá taktéž považovat za svědectví o Kristu a ani jejich osud nebyl jednoduchý. Tito jedinci byli z pohledu církve hodni úcty díky své horlivosti ve víře, následování zbožnosti, zásluh o církve a náboženství a ničím neposkvrněné cnosti.

---

³⁵[Srov.] RAVIK, Slavomír. O světcích a patronech. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 34

³⁶ RAVIK, Slavomír. O světcích a patronech. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 34

³⁷ Kanonizace neboli svatořečení je v křesťanství proces prohlášení určitého člověka za svatého.

³⁸ Prohlášení za blahoslaveného neboli beatifikace (z lat. beatus šťastný, blažený a facere učinit) je druhým stupněm kanonizačního procesu.

Ve větší míře se objevují první vyznavači v období císaře Konstantina kolem roku 313 a díky jeho ustanovení o větší toleranci křesťanského náboženství tím skončilo období pronásledování křesťanů a jejich zabíjení. Objevují se první odvážlivci, kteří učí o víře, asketové, kteří se nebojí položit za Krista svůj život, a vynikající biskupové, jež věnují svůj život službě Bohu a lidem.

„Postupem doby vznikala jistá systematizace světců, přičemž Panna Maria³⁹, apoštolové⁴⁰ a evangelisté⁴¹ byli uznáni na základě obecné shody. Tradičně existuje čtrnáct kategorií světců a světic:

- 1) apoštolové;
- 2) evangelisté;
- 3) papežové mučedníci (sv. Kliment I., sv. Kalixt I., sv. Sixtus II.);
- 4) papežové vyznavači (sv. Lev I., sv. Řehoř I.);
- 5) biskupové mučedníci (sv. Vojtěch, sv. Stanislav, sv. Blažej);
- 6) mučedníci, kteří nebyli biskupy (sv. Jan Nepomucký, sv. Václav, sv. Vít);
- 7) biskupové vyznavači (sv. Norbert, sv. Wolfgang, sv. Willigis);
- 8) učitelé církve (sv. Jan Zlatoústý, sv. Augustin, sv. Jeroným);
- 9) vyznavači, kteří nebyli biskupy (sv. Ignác z Loyoly, sv. František z Pauly, sv. Antonín Paduánský);
- 10) opati (sv. Prokop, sv. Benedikt, sv. Romuald);
- 11) panny mučednice (sv. Tekla, sv. Lucie, sv. Markéta);
- 12) panny, které nebyly mučednicemi (sv. Scholastika, sv. Klára, sv. Anežka Česká);
- 13) svaté ženy (vdovy) mučednice (sv. Ludmila, sv. Sofia, sv. Felicitas);
- 14) svaté ženy (vdovy), které nebyly mučednicemi (sv. Hedvika, sv. Brigita, sv. Alžběta Durynská).

Tato kategorizace byla v současnosti opuštěna a pro účely liturgie jsou světci rozlišováni na apoštoly, mučedníky, pastýře, učitele církve, panny, svaté muže, svaté ženy, popřípadě

---

³⁹ Panna Maria je v křesťanství a islámu matka Ježíše z Nazareta, snoubenka tesaře Josefa.

⁴⁰ Apoštol (z řec. ἀπόστολος apostolos poslaný) je v křesťanském chápání ten, koho Ježíš Kristus vyslal, aby hlásal evangelium. V užším slova smyslu se jím rozumí Dvanáct Ježíšových učedníků, které „ustanovil, aby byli s ním, aby je posílal kázat s mocí vyháňet zlé duchy“ (Mk 3,14-15).

⁴¹ Jako evangelista je označován autor evangelia, konkrétně jednoho z evangelií kanonických. Z tradice jsou známi čtyři evangelisté, podle stejného počtu novozákonních (kanonických) evangelií: Evangelium podle Matouše, Evangelium podle Marka, Evangelium podle Lukáše a Evangelium podle Jana.

ještě na řeholníky a řeholnice, ty, kteří vynikali milosrdnými skutky a na vychovatele."⁴² Přičemž svatého Jiřího do skupiny mučedníků, která se proslavila svou statečností a dobrým srdcem, když vyhrála v boji nad zlým drakem.

1.3 Dochované údaje

Jména světců se dochovala v oficiálním spise *Martyrologium Romanum*⁴³, který není ovšem úplný. Zaznamenává kolem čtyř tisíc jmen mučedníků, vyznavačů, papežů a biskupů. Ve spise je uvedeno místo narození či působení, data svátků a období, kdy žili. Existují i dokumenty, které zaznamenávají život a smrt mučedníků, kalendáře a spisy s legendami a životopisy světců. Díky dochovaným dokumentům se můžeme přesvědčit o tom, že životy světců nebyli jednoduché. Každého potkalo utrpení a mučení, pokud se vydal cestou „očisty“. Takovým příkladem může být svatý Vavřinec, který si i v posledních minutách svého života zachoval smysl pro humor. „Když se opékal na rožni jako obětní beránek, snášel muka s neskonalou trpělivostí, a když již měl tělo na jedné straně patřičně uškvařené, poradil popravčímu mistrovi: ‚Dejž mě obrátit! Na této straně jsem již dosti upečen.‘ A po chvíli dodal: Nyní je tělo mé dostatečně upečeno; libo-li jez.“⁴⁴

Navzdory krutosti, se kterou se lidé v tehdejší době setkávali, byly mučící metody legální praktikou po více než tři tisíce let a tvořily součást právních kodexů. Nejstarší dochovaná zmínka o těchto praktikách byla od egyptského básníka, který vypráví, jak probíhalo mučení zajatců kolem roku 1300 př. n. l., aby se faraon Ramses II. dozvěděl o vojenském tažení a invazi na Egypt. Když měli váleční zajatci štěstí, čekala je okamžitá smrt, při větší smůle byli vzati do otroctví a čekal je dlouhý život plný útrap a mučení, neboť jako otroci byli vhodnými kandidáty a objekty pro potěšení trýznitelů.

V řeckých státech se mučení vyhnuli pouze svobodní občané a lidé s vyšším postavením dle civilního práva. Při soudních sporech bylo běžné nabízet své vlastní otroky k mučení jako kompenzaci a náhradu za vzniklé škody. Trestům za spiknutí se nevyhnuli ani lidé obvinění z čarodějnictví a používání kouzel proti císaři, do této kategorie patřili i všichni křesťané.

---

⁴²BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4., s. 9

⁴³*Martyrologium Romanum* (Římské martyrologium) je oficiální seznam světců uznávaných římskokatolickou církví.

⁴⁴RAVIK, Slavomír. *O světcích a patronech*. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 24

Dokud Řím nepřijal křesťanství, byli všichni odsouzeni jako kacíři⁴⁵. Křesťané byli nuceni k zapření Krista a uznání svrchovanosti císaře. Vše dokládá kniha *Apolegeticum* z doby kolem roku 193: „Jestliže jsou ostatní zločinci uznáni nevinnými, mučíš je, aby se přiznali. Křesťany mučíš, aby zapřeli ... Nicméně, kdyby to bylo něco špatného, měli bychom popřít naši vinu – a ty bys pak použil mučení k tomu, abys nás donutil to přiznat ... Předpokládáš, že jsme zločinci podle toho, že vyznáváme jméno Krista; a mučením se pokoušíš nás donutit zapřít naši víru, čímž nás nutíš popřít zločiny, z nichž jsi nás obvinil na prvním místě.“⁴⁶

Nejznámější knihou, která se zabývá životem a umučením světců, je *Legenda Aurea*. Je jmenována i jako Zlatá legenda od mnicha Jakuba de Voragin, která je považována za výjimečné dílo. Byla sepsána v šedesátých letech XIII. století v Janově se záměrem vytvořit z ní příručku pro kázání. Bylo do ní shrnuto přes sto sedmdesát legend o obecně známých světcích, kteří jsou v církevním kalendáři. Autor se zároveň opírá i o fakta z legend. Díky jejímu poutavému obsahu i pro laickou veřejnost se kniha překládala i do národních jazyků, češtinu nevyjímaje.⁴⁷

1.3.1 Písmo svaté

Nedílnou součástí písemných zdrojů je Bible, která vznikla na základě učení Ježíše Krista a je křesťanstvím označována jako kodex, podle kterého by se měla lidská bytost řídit, pokud chce žít dobrý život. Dá se v ní nalézt pojednání o stvoření světa a moudra, díky kterým dokážeme lépe pochopit fungování světa, lidi kolem nás a mnohdy i sebe samé.

„Bible je svatá kniha křesťanů, hojně používaná jak k soukromé tak veřejné bohoslužbě. Mnoho křesťanů věří, že je plodem božské inspirace. Spisy zařazené do Bible zabírají široký rejstřík od historie, práva a proroctví až po poezii, mudrosloví⁴⁸, listy a evangelia⁴⁹.“⁵⁰

---

⁴⁵ Kacíř je zastánce náboženského názoru, který odklání od obecně uznávaného náboženského proudu.

⁴⁶ INNES, Brian. *Dějiny mučení*. Přeložil Magdaléna PECHOVÁ. Praha: Václav Svojtka&Co., 1999. ISBN 80-7237-127-4., s. 19

⁴⁷ [Srov.] JACOBUS DE VORAGINE a Anežka VIDMANOVÁ. *Legenda aurea*. Vyd. 2., přeprac. Přeložil Václav BAHNÍK, přeložil Irena ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-272-1., s.úvod

⁴⁸ Jako mudroslovné knihy se označuje několik knih Starého zákona. Mudroslovné knihy, často označované i jako naučné, poučné, sapienciální či sapienční (lat. sapientia znamená „moudrost“) představují prostřední část křesťanského starozákonního kánonu (mezi knihami dějepisnými a prorockými) a od ostatních knih Starého zákona

Svatou knihu nalezneme v každém kostele, považuje se za základní zdroj věrouky a je pokládána za jedinou autoritu v otázkách víry. Její písmo se čte při každé bohoslužbě⁵¹ a na jeho základě se káže. Mimo to si Bibli čtou lidé i doma v rodině, šíří učení a písmo svaté, proto se křesťané mohou nazývat i jako „lid Písma“. Na sepsání Bible se podílelo mnoho autorů, někteří zůstali anonymní, ale jisté je, že většinu Nového zákona sepsali dva muži; Pavel a Lukáš.⁵²

Bible je dělena do dvou částí – Starého zákona⁵³ a Nového zákona⁵⁴. Základ Starého zákona tvoří třicet devět knih, k nim se postupně přidává dvacet sedm knih Nového zákona.

V Novém zákoně bychom kromě dvaceti sedmi knih našli ještě čtyři evangelia, Skutky apoštolů, dvacet jedna dopisů a knihu Zjevení. Co se týče evangelií, našli bychom v nich život Ježíše, jsou pojmenována podle autorů čili Matoušovo, Markovo, Lukášovo a Janovo evangelium. Byla napsána mezi roky 65 a 80 n. l. Výjimkou je poslední Janovo, to bylo sepsáno později. Ve skutcích apoštolů se objevuje raná církev, Ježíšovo nanebevzetí až po Pavlovu smrt. V knize Zjevení popisuje Jan vizi o Ježíši, který vládne nad nebem i zemí, dále i to, jak mu byla taková odpovědnost svěřena Bohem.⁵⁵

Peter Bami píše o Bibli jako o Knize knih, která vypráví o stvoření světa, naší Zemi a prvních lidech na ní. Pojednává o hříchu, o potopě na zemi, vypráví o Babylonské věži⁵⁶, o Sodomě⁵⁷ a Gomoře⁵⁸ – dvou městech, která byla pro své hříchy zničena. Píše

---

se liší především tím, že obsahují nejméně odkazů na izraelskou tradici a jsou spíše obecného, „všelidského“ charakteru.

⁴⁹ Evangelium (řecky εὐαγγέλιον euangelion, dobrá zpráva) je text pojednávající o životě, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Texty vznikaly desetiletí po Ježíšově smrti. Čtyři evangelia zahrnutá do Nového zákona se nazývají kanonická, ostatní se označují jako apokryfní.

⁵⁰ KEENE, Michael a Dušan ZBAVITEL. *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, 2003. ISBN 80-242-0983-7., s. 98

⁵¹ Bohoslužba je nábožensky motivované setkání lidí za účelem komunikace s božstvem, setkání s ním nebo představení oběti, která má být přinesena. Bohoslužba se může odehrávat v prostoru pro ní určeném, v obyčejném domě nebo na volném prostranství či v přírodě.

⁵² [Srov.] WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 12

⁵³ Starý zákon (v některých překladech Stará smlouva) je delší a starší část Bible. Jedná se původně o sbírku posvátných židovských knih, kterou přejalo křesťanství vzniklé z židovství.

⁵⁴ Nový zákon je soubor 27 knih, které tvoří druhou část křesťanské Bible. Jejich obsahem je působení a kázání Ježíše z Nazareta a počátky křesťanství jakožto víry v Ježíše Krista. Jednotlivé spisy Nového zákona vznikly mezi léty 50 a maximálně 120 našeho letopočtu.

⁵⁵ [Srov.] KEENE, Michael a Dušan ZBAVITEL. *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, 2003. ISBN 80-242-0983-7., s. 99

⁵⁶ Babylonská věž byla podle biblické knihy Genesis ohromná budova, která měla sahat až do nebe. Měla být postavena na místě nazvaném posléze Babel, což je hebrejské jméno pro Babylón.

⁵⁷ Sodoma (hebrejsky סֹדוֹם, řecky Σόδομα Sódoma) a Gomora (hebrejsky: גֹּמֹרָה Amora, řecky: Γόμορρα Gómorra) jsou města zmíněná v biblické knize Genesis i na jiných místech hebrejské bible, Nového zákona a dalších deuterokanonických spisů.

se v ní o Mojžíšovi, který je zachráněn z Nilu, silákovi Samsonovi, kterému se nikdo nedokáže vyrovnat silou. Vypráví se o dalších známých hrdinech, jako byl David a Goliáš, v neposlední řadě se v Bibli objevují básně Šalamounovy a Davidovy. Kniha knih končí apokalypsou; koncem světa.⁵⁹

Nejznámějším dokumentem je Bible, která popisuje hledání Boha, jak hledá on nás. Bible je důležitá, protože dokázala ovlivnit život mnoha lidí. Zaznamenává činy a skutky světců a nabízí vizi lepšího světa, kde vládne mír a spravedlnost. Šíří moudrost mezi lidmi stejně jako Ježíš Kristus, jeho následníci a svatý Jiří.⁶⁰

Odjakživa byla vyhledávána pravidla a zákony, které dodávaly jistotu, oporu a bezpečí v obdobích životních krizí a propadů. Díky nim lidská bytost nescházela z cesty, víra nadnášela a dávala naději či světlo v době temna. Tato pravidla a zákony byly shrnuty do božích desatera, chránila lidskou bytost před destruktivní silou sobectví, nenávisti, lži a odkrývala falešné jistoty, které zklamaly.⁶¹

- 1) „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh. Já tě mám rád. Já jsem tě zachránil před tvými nepřáteli. Nebudeš se klanět ničemu jinému mimo mne. Nedělej si z ničeho jiného svého Boha;
- 2) Mluv o Bohu s úctou a opatrností;
- 3) Bůh určil jeden den ze sedmi za den odpočinku; považuj ho za jedinečný den;
- 4) Važ si svého otce a své matky;
- 5) Žij a nech žít;
- 6) Manželé a manželky: buďte jeden druhému věrní;
- 7) Nech jinému, co jeho je(st);
- 8) Když mluvíš o někom v jeho nepřítomnosti, hovoř tak, jako by přítomen byl, a vždy jen pravdu;
- 9) Přej ostatním jejich manžele a manželky, nech je být; pěstuj svůj vlastní vztah se svým manželem, či manželkou;

---

⁵⁸ V křesťanské a muslimské tradici jsou Sodoma a Gomora symbolem zatvrzelého hříchu a pádu a příslovečnou manifestací božích hněvu. Sousedství Sodoma a Gomora bylo také používáno jako metafora pro neřest nebo homosexualitu.

⁵⁹[Srov.] BAMI, Peter. *Bůh – Bráhma – Alláh, aneb, Co vám váš pan farář neřekne!*. Bratislava: Eko-konzult, c1999. ISBN 80-88809-64-9., s. 10

⁶⁰[Srov.] WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 13

⁶¹ [Srov.] BAREŠOVÁ, Hana. Desatero přikázání Božích. *Víra.cz* [online]. Uhřetitz: nakladatelství DORON, 2012 [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/glosar/desatero-prikazani-bozich>

10) Přej ostatním lidem věci, které mají. Važ si toho, co máš ty. ⁶²

---

⁶² BAREŠOVÁ, Hana. Desatero přikázání Božích. *Víra.cz* [online]. Uhřetěpe: nakladatelství DORON, 2012 [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/glosar/desatero-prikazani-bozich>

2 IKONOGRAFIE SVATOJIŘSKÉ LEGENDY

Na základě informačních zdrojů lze lépe porozumět křesťanské alegorii s tematikou svatého Jiří, jeho zápasu s drakem a v konečné fázi i cíli jeho cesty a poslání. V hlubším pochopení svatojiřské legendy se nevyhneme zkoumání Bible, kde se je třeba vrátit k prvnímu příběhu z ráje, který souvisí s bojem mezi Bohem a Dáblem. Tehdy byl vítězem sice Satan, nicméně díky oběti Ježíše Krista byl uvržen na tisíce let do propasti. Tento legendární čin se pravděpodobně stal motivem a inspirací pro vznik svatojiřské legendy.

2.1 Ježíš Kristus bojovník Boží

„Kristus existuje ve všem, co jest.“

(Řehoř z Nazianzu)

„Největší událostí v dějinách lidstva bylo narození Ježíše Krista. Narozením Ježíše z Panny Marie nám Bůh chtěl ukázat, že jeho jediný milovaný syn se narodí z čisté ženy. Neposkrvněný hříchem. Protože Bůh je nad přírodními zákony, není pro něho problém ani panenské početí. Tím chtěl ukázat světu svoji moc nad člověkem.“⁶³

O Ježíši víme, že žil v Izraeli a narodil se ve městě Betlémě⁶⁴, které je blízké Jeruzalému. Přesné datum narození není známo, ale slaví se v prosinci. Ježíšova Otce bychom našli na nebesích a jeho známým tvrzením je „Já a Otec jsme jedno.“⁶⁵ Ježíšův příchod byl dávno předpovězen ve svatém písmu, židé očekávali jeho příchod již po staletí. Jeho působení bylo čistě duchovní, nikoliv politické, a mezi judaismem⁶⁶ a křesťanstvím⁶⁷ vyvolalo roztržku. Židé ho jako mesiáše odmítali, zatímco křesťané byli přesvědčeni, že je vykoupí z jejich hříchů. Byl pro ně jádrem jejich kázání a okamžitě mu přidělili příjmení Christos (tj. Bohem

---

⁶³ BAMI, Peter. *Bůh – Bráhma – Alláh, aneb, Co vám váš pan farář neřekne!*. Bratislava: Eko-konzult, c1999. ISBN 80-88809-64-9., s. 16

⁶⁴ Betlém je městem narození Ježíše Krista.

⁶⁵ [Srov.] BAMI, Peter. *Bůh – Bráhma – Alláh, aneb, Co vám váš pan farář neřekne!*. Bratislava: Eko-konzult, c1999. ISBN 80-88809-64-9., s. 21

⁶⁶ Judaismus je termín, který označuje náboženství židovského národa – Izraele. Do té doby se v křesťanském prostředí používaly pro víru židů obraty jako „izraelská víra“, „židovská víra“ nebo „mojžíšská víra“.

⁶⁷ Křesťanství je abrahámovské, monoteistické, univerzální, historické, misijní náboženství soustředěné kolem života a učení Ježíše z Nazaretu, kterého chápe jako mesiáše, spasitele světa a Božího syna.

pomazaný). Že byl mesiášem, se přesvědčili díky schopnostem, kterými disponoval. Krmil zástupy hladovějících, vyháněl demony, odpouštěl hříchy a kázal o příchodu božího království.⁶⁸

Sám se pokorně považoval za obyčejného člověka, který se ztotožnil se všemi lidskými bytostmi. Naproti tomu přišel jako mesiáš, aby vykoupil lidstvo z Adamova hříchu a lidem kolem ukazoval svůj jedinečný vztah k Bohu, ke svému otci. Jediný opravdový vztah, který by měl upevňovat i obyčejný člověk.

Důkazem největšího zázraku v Ježíšově životě je jeho smrt a znovuzkříšení. Večer před svojí smrtí se setkal se svými učedníky a při večeři je poučil o smyslu své nadcházející smrti. Po večeři se Ježíš modlil k Bohu a chvíli na to byl zatčen a předveden před velekněze, který měl rozhodnout o jeho osudu. Pilát Pontský pod nátlakem lidu rozhodl, že bude Ježíš ukřižován. Ježíš byl přibit na kříž, kde zemřel vyčerpáním a žízní. Tato událost se připomíná jako Velký pátek.⁶⁹

Jeho následovníci požádali o jeho tělo, které bylo uloženo do hrobu a zde ponecháno. Hrob byl navštíven až po uplynutí třech dnů několika ženami. Kámen uzavírající hrob byl odvalen na stranu a hrob byl prázdný, ještě téhož dne se Ježíš objevil mezi svými učedníky živý a zdravý. Za čtyřicet dní se udál další zázrak v podobě nanebevstoupení Páně. Ježíš svým učedníkům zmizel z dohledu v nebi a přislíbil, že jim sešle pomocníka, Ducha svatého^{70,71}

2.2 Příběh z Edenu

„V pojetí *Trojdílného traktátu*⁷² je celý rajský příběh součástí Božího záměru nechat člověka nakrátko propadnout smrti a nevědomosti, aby mohl o to více ocenit věčný život a poznání. Ráj je zde dílem božského Logu a slouží jako obraz Plnosti.“⁷³

---

⁶⁸ [Srov.] KEENE, Michael a Dušan ZBAVITEL. *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, 2003. ISBN 80-242-0983-7., s. 88

⁶⁹ [Srov.] KEENE, Michael a Dušan ZBAVITEL. *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, 2003. ISBN 80-242-0983-7., s. 88

⁷⁰ Duch Svatý i Svatý Duch je teologický pojem, který označuje v křesťanství jednu ze tří osob Nejsvětější Trojice, osobu odlišnou od Otce a Syna, zároveň však s nimi stejné podstaty.

⁷¹ [Srov.] KEENE, Michael a Dušan ZBAVITEL. *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, 2003. ISBN 80-242-0983-7., s. 93

⁷² Trojdílný traktát v první části mluví o bohu a o duchovním světě pomocí záporů, druhá část o stvoření člověka a třetí o spasení lidí.

⁷³ VÍTKOVÁ, Zuzana. *Gnostický Adam: stvoření člověka a rajský příběh podle setovské mytologie*. Praha: Herrmann, 2017. ISBN 978-80-87054-51-2., s. 126

Eden byla zahrada, kam Bůh postavil člověka, aby tento „ráj“ užíval dle libosti. Člověk se o tuto zahradu potěšení měl starat a radovat se z jejich plodů. Jedinou podmínkou Boha bylo neokusit plody ze stromu poznání dobrého a zlého. Adam příkazu uposlechl a v zahradě žil šťastně, dokud se nezačal cítit příliš osaměle. Z jeho touhy po společnosti mu Bůh dal ženu, Evu. Jejich vzájemná společnost je těšila. Jednoho dne se v hlavě Evy zrodila myšlenka okusit jablko ze stromu poznání, svedla k tomu i Adama. Hříchem nebyl sex, jak se mnozí domnívali, ale neuposlechnutí Stvořitele, když jednali proti vůli Boha.⁷⁴

„Je o tom psáno v Zákoně, kde Bůh přikázal Adamovi: „Z každého stromu můžeš jíst, ale ze stromu, který je v ráji uprostřed, nejez: neboť toho dne, kdy z něj pojíš, ve smrti zemřeš.“ Had však byl moudřejší než všichni živí tvorové, kteří byli v ráji, a přesvědčil Evu slovy: „Toho dne, kdy pojíte ze stromu, který je v ráji uprostřed, se otevrou oči vaší mysli.“ A Eva poslechla, natáhla ruku, vzala ze stromu a jedla. Dala také svému muži, který byl s ní. A tu poznali, že jsou nazí. Vzali proto nějaké fíkové listy a opásali se jimi.“⁷⁵

Had byl Bohem proklet a nazván ďáblem, ačkoliv podle autora Evu neoklamal, ale pouze poučil. Podle Bible nebyl bytostí zemskou, nýbrž rajskou, a jednalo se o nejchytřejšího tvora v zahradě, který je pouze vedl k otevření jejich mysli. Díky tomuto poznání nabyli uvědomění, že jsou nazí a oblékli se. Autor gnostického textu spojuje toto poznání s odmítáním sexuality a strom, který jim poskytl oděv, chápal jako strom studu.⁷⁶

Peter Bami se zaobírá myšlenkou nad stromem poznání. „Co to bylo za zvláštní strom poznání? Strom znamená expanzi vesmíru s mnoha větvemi, které představují různé hvězdné soustavy. Jinými slovy strom, který symbolizuje hmotný svět, je odrazem skutečného stromu duchovního světa. Tento strom je dokonalým odrazem skutečného stromu. Na jeho spodních větvích žijí různí tvorové, jako lidé, zvířata a nižší formy života. Na horních větvích žijí duchové, nebeští andělé a mnoho jiných vyšších forem duchovního života.“⁷⁷

Zdrojem poznání může být i fakt, že se tento svět nezakládá pouze na hmotě, ale i duchovní sféře, která je nám skryta. „Gnostické poznání Adama a Evy spočívalo v tom, že si uvědomili svoji vlastní bídnou situaci a poznali, co jim chybí. Zapovězené ovoce jim tedy

---

⁷⁴ [Srov.] WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 14

⁷⁵ VÍTKOVÁ, Zuzana. *Gnostický Adam: stvoření člověka a rajský příběh podle setovské mytologie*. Praha: Herrmann, 2017. ISBN 978-80-87054-51-2., s. 119

⁷⁶ [Srov.] VÍTKOVÁ, Zuzana. *Gnostický Adam: stvoření člověka a rajský příběh podle setovské mytologie*. Praha: Herrmann, 2017. ISBN 978-80-87054-51-2., s. 121

⁷⁷ BAMI, Peter. *Bůh – Bráhma – Alláh, aneb, Co vám váš pan farář neřekne!*. Bratislava: Eko-konzult, c1999. ISBN 80-88809-64-9., s. 12

poskytlo primárně schopnost jasnějšího úsudku a rozpoznání toho, co pochází od Otce (tj. poznání dobrého), a co od archontů⁷⁸ (tj. rozpoznání zlého).⁷⁹

Tímto se dostáváme se k prvotnímu hříchu, který Adam s Evou spáchali a na lid seslali Boží hněv. Po čase se Bůh v milosti nad lidmi slitoval a poslal jim Ježíše Krista, aby z nich sejmul jejich prokletí. Ježíš lid spasil skrze svoji oběť, tím uvrhl Satana do propasti. „Jan Křtitel popsal Ježíše jako beránka Božího, který na sebe bere hříchy světa (Jan 1,29). To je něco jiného než odpuštění individuálních či kolektivních hříchů. Svoji smrtí zasadil Ježíš smrtelnou ránu samotnému principu hříchu. Byl to kosmický akt odpuštění. Apoštol Pavel to popsal jako odstranění ostnu hříchu (1. Korintským 15,56). Tímto okamžikem byla zlomena smrtonosná moc hříchu, pod jejíž vládou se lidstvo nalézalo, a před těmi, kdo se obrátili ke Kristu, se otevřel nový život.“⁸⁰

Díky hříchu Adama a Evy jsme se stali pouhými „smrtelníky“, kteří jsou neustále vystavováni působení Satanovi zlé vůle. Na základě ochrany duše člověka před Satanem byla sepsána příkázání. I přesto, že člověk sejde z cesty, lze dojít odpuštění u Boha změnou myšlení a nápravou svých chyb.⁸¹

Sedm Božích cností a sedm smrtelných hříchů:

▪ Láska	Pýcha;
▪ Trpělivost	Hněv;
▪ Věrnost	Chťič;
▪ Radost	Chamtivost;
▪ Pokoj	Závist;
▪ Dobrota	Lenost;
▪ Sebeovládání	Obžerství.

Tímto učením ubezpečoval Kristus i svoje učedníky. Jeho víru v posmrtný život převzali apoštolové i křesťané, kteří se upínají na věčný život po smrti. Komunisty byla Ježíšova ideologie zesměšňována a tvrdili, že jde jen o výmluvu, která maskuje skutečné utrpení

---

⁷⁸ Archón (řecky: ἄρχων, mn. č.. ἄρχοντες, 2. pád archonta) je řecké slovo, jehož význam je „vládce, vládnoucí (občan), nadřízený“, je často užíváno jako titul specifického veřejného úřadu. Jedná se o zpodstatnělé přičestí přítomné ze základu αρχ-, který je odvozený ze stejného kořene arch (latinské arci, např.: arcibiskup) jako hierarchie, archanděl či monarcha.

⁷⁹ VÍTKOVÁ, Zuzana. *Gnostický Adam: stvoření člověka a rajský příběh podle setovské mytologie*. Praha: Herrmann, 2017. ISBN 978-80-87054-51-2., s. 132

⁸⁰ WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 17

⁸¹ [Srov.] WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 17

na zemi. Nicméně při zpětném ohlédnutí bylo nejvíce dobře vykonáno lidmi, kteří věřili v posmrtný život. Nelze opomenout Matku Terezu v Kalkatě a Martina Luthera Kinga, kteří bojovali za bezmocné a slabé.⁸²

„Apoštol Pavel řekl, že máme-li naději v Kristu jen pro tento život, jsme nejubožejší z lidí (1.Korintským 15,19). Podstatou křesťanské naděje bylo a stále je, že tady na zemi se můžeme setkat s láskou našeho Boha, kterého poznáme po smrti a připojíme se k němu navěky.“⁸³

Peter Bami věří, že život na této zemi pokračuje i dále a že záleží na soudu Boha, jestli jsme ho prožili dobře, nebo špatně. Lidé, kteří vykonali dobro, udělali maximum pro své děti, drželi se přikázání a udělali víc, než měli, ti už se nevrací zpět na tuto zemi, ale pokračují do „království Božího“, na jinou planetu, žít jiný život, kde se mohou dále zdokonalovat a rozvíjet. Je třeba myslet na to, že mohou být i jiné a horší světy, do kterých můžeme být vhozeni, abychom se poučili ze svých chyb, o tom ale nerozhodujeme my.⁸⁴

Křesťané věří, že smrt není koncem, ale je bránou k věčnému životu. Během římskokatolických pohřbů se během noci bdí u rakve zemřelého, aby se za něj pozůstali pomodlili. Základ pohřbu tvoří kněz, který se oblékne do bílého roucha, pokropí rakev svěcenou vodou a odříká slova z Janova evangelia. Křesťané zároveň věří, že jde duše zemřelého do očištění, kde čeká na přijetí do nebe, a tím, že se modlí, zkrátí čas v očištění.⁸⁵

Království Boží bychom našli v nebi, je popisováno jako krásné místo, kde není žádného utrpení ani bolesti. Naopak peklo bychom našli dole a jen málokdo by se do něj chtěl dostat. „Nebe je místo, kde sídlí Bůh, nebo také stav bytí, kdy je Boží vůle dokonale naplňována a všichni mohou žít v radosti a míru – je to nebeské království, o kterém mluvil Ježíš. Peklo je na druhé straně místem, kde není přítomný Bůh a vzhledem k tomu, že je Bůh zdrojem veškerého života a lásky, signalizuje to, že taková existence bude neplodná a zpusťovaná.“⁸⁶

O tom, zda se dostaneme do nebe, rozhoduje pouze Bůh, neboť on nás zná nejlépe a dokonale chápe náš život a okolnosti, které na něj působily. Posledním soudem se vše rozhodne, tehdy budeme v rukou Spasitele, jenž rozhodne o našem osudu. Od těch, kteří zůstanou v neposlušnosti a zlu, se boží tvář odvrátí a bude je čekat s otevřenou náručí Satan

---

⁸² [Srov.] WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 22

⁸³ WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 22

⁸⁴ [Srov.] BAMÍ, Peter. *Bůh – Bráhma – Alláh, aneb, Co vám váš pan farář neřekne!*. Bratislava: Eko-konzult, c1999. ISBN 80-88809-64-9., s. 16

⁸⁵ [Srov.] KEENE, Michael a Dušan ZBAVITEL. *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, 2003. ISBN 80-242-0983-7., s. 111

⁸⁶ WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 20

a jeho andělé v hořícím jezeře. Nicméně se podle Zjevení jedná pouze o očištění, které časem pomine. Peklo nebo také podsvětí bylo Ježíšem označeno jako místo Gehenna⁸⁷, které se nacházelo za Jeruzalémem a připomínalo smetiště, kde se páčil odpad. Duše na tomto místě neprochází soudem, trestem ani utrpením. Lidem je přisouzeno toto místo, neboť se záměrně rozhodli dělat to, o čem vědí, že je špatné a zlé.⁸⁸

2.3 Boj mezi dobrem a zlem

„Dobro a zlo, světlo a tma, to není odlišností funkce, ale podstaty... jejich podstaty se nedají kombinovat a jsou vzájemně ničivé.“

Mardan-Farrukh

Představitelem dobra je v našem případě svatý Jiří a dalšími zástupci jsou Kristus, jeho učedníci a v neposlední řadě Bůh. Protipolem je zlo, které vyvěrá z podsvětí, vládne mu Satan a jeho věrní přísluhovači. Lidská bytost se stává středobodem zájmu těchto dvou stran, která díky svobodné vůli živí chaos nebo přispívá k dobru. Život světců a duchovních učitelů, jako byl svatý Jiří nebo Kristus, se stává dobrým příkladem a na lidské bytosti je zda se vydá cestou dobra anebo se nechá svést zlem jako tehdy Eva v ráji.

Ze středověké ikonografie známe Ďábla jako chlupatou bytost, která je obdařena kopyty a ocasem. Je představován jako pán pekla, kolem kterého šlehají plameny a on stojí u kotle opřený o vidle. On je prý hadem, který svedl Evu, aby okusila zakázané ovoce ze stromu poznání, on pokoušel Ježíše na poušti ve chvílích utrpení a on má být Antikristem⁸⁹, který sešle zkázu na svět v podobě Apokalypsy. Můžeme ho znát pod názvy *diabolos* (ten, který ničí a hanobí), *satan* (odpůrce). Již z jeho jména lze odvodit, že jde o výrazy, které se pojí s velkým zlem, v konkrétním významu s bezbožnou bytostí, která páchá zlé skutky. V Bibli

---

⁸⁷ Gehenna také Údolí syna Hinnoma je údolí poblíž Starého města v Jeruzalémě. Údolí obklopuje horu Sijón. Z východu je napojeno na Cedronské údolí. Původ jména Hinnom, ani jeho syna nikdo neidentifikoval, stejně jako samotný význam slova Hinnom.

⁸⁸ [Srov.] WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 21

⁸⁹ Antikrist z řeckého αντί + χριστος, protivník Kristův, protivník Mesiáše je v křesťanství bytost nebo člověk, který je nepřítelem Ježíše Krista, tím i Boha a jeho následovníků.

je označován jménem Lucifer (světloňoš), lidé mu říkají Belzebub (pán pekelného světa), v Koránu je jmenován jako Iblís.⁹⁰

Bůh je popisován jako protiklad Satana, jedná se o sílu, která je věčná, vševědoucí, osobní, spravedlivá, milosrdná a laskavá. „Bůh je věčný, nekonečný, stálý, nehmotný, jediný, Všemohoucí a nanejvýš spravedlivý. Bůh je trojjediný – Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch svatý. Syn po pravici a Duch svatý po levici. Bůh je mimo naše schopnosti a chápání. Je všemohoucí a všeobsáhlý. U něho není rozdělení na mužské a ženské, protože On je všechno ve všem.“⁹¹

Křesťané věří, že Bůh je zdrojem a původem veškeré existence, tím jsou i přesvědčeni, že jim byl život dán a nejedná se o pouhou náhodu nebo nahodilost. Tím, kdo uspořádal stvoření, je podle nich sám Stvořitel. To neznámá, že by se na vesmír nedívali s úctou a zvědavostí, naopak vyjadřují úžas a vděčnost. O procesu stvoření je psáno v první knize Genesis⁹². „Začíná příběhem o stvoření hvězd a planet, světla a tmy, země a vody, rostlin a ryb, ptáků a zvířat. Nakonec jako korunu svého stvoření stvořil Bůh muže a ženu ke svému obrazu.“⁹³

V tomto zázraku stvoření se zrcadlila veškerá moc Boha. K něčemu tak velkolepému bylo zapotřebí pomoci a služebníků božích, a tak Bůh stvořil anděly, aby mu byli věrnými pomocníky. Jeho pravou rukou byl Lucifer (Jitřenka), který byl proslulý svojí krásou a inteligencí nad všemi ostatními anděly. „Lucifer před vzbouřením byl velkým a nádherným andělem, blízkým Božím Synu, plný vznešenosti a majestátu. Výraz jeho tváře, podobně jako i jiných andělů, byl laskavý a přející. Vysoké jasné čelo zjevovalo hlubokou mysl. Jeho tvary byly dokonalé, pohyby šlechetné a majestátní. Osobité světlo vyzařovalo z celé jeho postavy, silnější a krásnější nežli postavy jiných andělů.“⁹⁴

Hlavní anděl byl pyšný na svou funkci i vzhled a patřičně to dával najevo. Jeho pýcha ovšem přerostla v nenávist a zášť po vládě nebes, po tom, co Bůh dal Ježíši. Ostatní andělé boží rozhodnutí respektovali a Ježíši se poklonili, aby mu projevíli úctu. Lucifer spřádal

---

⁹⁰ [Srov.] BOËLLE-ROUSSET, Cathy, Chantal CHEMLA, Nicole RASTETTER a Šárka BELISOVÁ. *Klíč k náboženství: srovnání čtyř největších světových náboženství = Klíč k náboženství: co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus? (Variant.)*. Praha: Albatros, 2006. Klíč [Albatros, edice]. ISBN 80-00-01679-6., s. 34

⁹¹ BAMI, Peter. *Bůh – Bráhma – Alláh, aneb, Co vám váš pan farář neřekne!*. Bratislava: Eko-konzult, c1999. ISBN 80-88809-64-9., s. 7

⁹² Genesis (hebrejsky *בְּרֵאשִׁית* Berešit, značka Gn nebo Gen, případně 1M), též První kniha Mojžíšova, je první knihou hebrejské i křesťanské bible. Kniha je součástí židovské Tóry, která je křesťany označována jako Pentateuch neboli Pět knih Mojžíšových, první části židovského Tanachu, křesťany označovaného Starý zákon.

⁹³ David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7., s. 14

⁹⁴ Pád Lucifera. *EllenWhiteova.cz* [online]. 2010 [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: <https://www.ellenwhiteova.cz/dejiny-vykoupeni/pad-lucifera/>

své plány na pomstu vůči autoritě boží. Byl ostatními přemlouván ať se podvolí vůli Boha, ale on odmítl a nazval ostatní anděly otroky. Přislíbil jim, že pokud se rozhodnou uznat jeho jako krále, daruje jim svobodu. Pár se jich na Satanovu stranu přiklonilo, ostatní zůstali oddáni Bohu.

„Bůh ho stvořil dobrotivého, ale když se Bohu z pýchy odmítl podvolit, byl vyhnán z ráje a stal se z něj démon, padlý anděl⁹⁵, v jehož moci je podněcovat lidi k páchání zla a nabádání je, aby se odvrátili od Boha. Je to proto, že lidé mají svobodnou volbu a mohou rozhodnout mezi dobrem a zlem. Dobrý věřící je ten, který dokáže odolat pokušení.“⁹⁶

Tehdy započal boj mezi Bohem a ďáblem tak, jak ho známe. Ježíši je představitelem království nebeského a Satan dominuje v podsvětí, kde vládne a odkud stále ovládá lidské bytosti. Přičemž dobré myšlenky, skutky a slova přispívají k rovnováze základního řádu vesmíru, neboť je tento princip neustále v nebezpečí. Ohrožuje ho opačný princip, který živí chaos, špatné myšlenky, slova a skutky. Zlo tak neustále hrozí, že rozbije řádnou strukturu světa. Mnohé náboženské směry věří, že se lidská bytost rodí dobrá a je pouze sváděná, aby se chovala špatně. Mnohé texty vysvětlují, že v přítomnosti absolutního dobra se nemůže zrodit zlo. Jedině působením zlého ducha je možné podporovat nevědomost, zlo a chaos.⁹⁷

Na osobní odpovědnost a morálku se zaměřují různé náboženské směry. Lidé upřednostňující tyto hodnoty, snaží se je uplatnit v každodenním životě spolu s dalšími cnotmi jako pravdivost, věrnost, tolerance, odpuštění, úcta ke starším a dodržování slibů. „Zavržení jsou nectnosti jako vztek, arogance, pomstychtivost, užívání sprostých slov či chamtivost – a nejen v tomto životě.“⁹⁸

---

⁹⁵ Padlý anděl je zlý nebo vzbouřený anděl, který byl svržen z nebe. Samotné označení padlý anděl se v Bibli nevyskytuje, ale je používáno pro anděly, kteří zhrželi, pro anděly svržené na Zemi během války v nebi, hovoří se tak o Satanovi a démonech.

⁹⁶ BOËLLE-ROUSSET, Cathy, Chantal CHEMLA, Nicole RASTETTER a Šárka BELISOVÁ. *Klíč k náboženství: srovnání čtyř největších světových náboženství = Klíč k náboženství: co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus? (Variant.)*. Praha: Albatros, 2006. Klíč [Albatros, edice]. ISBN 80-00-01679-6., s. 34

⁹⁷ [Srov.] AMBALU, Shulamit, Michael David COOGAN, Eve Levavi FEINSTEIN, et al. *Kniha náboženství*. Přeložil Jaroslav HOFMANN. Praha: Knižní klub, 2015. Universum. ISBN 978-80-242-5179-0., s. 64

⁹⁸ AMBALU, Shulamit, Michael David COOGAN, Eve Levavi FEINSTEIN, et al. *Kniha náboženství*. Přeložil Jaroslav HOFMANN. Praha: Knižní klub, 2015. Universum. ISBN 978-80-242-5179-0., s. 65

2.4 Role ženy a její poselství

Podle některých legend nebyla první ženou Adama Eva, ale Lilith. Mnohé prameny o ní mluví jako o ženě démona Samuela nebo také o hadu, který svedl Evu k hříchu. Ve zjevení svatého Jana je popisována jako smilnice, která ovládá draka a svádí krále.

Lilith představuje dívku „do větru“, která vládla chaotickým přírodním silám. V sumérských mýtech se o ní píše jako o démonu. Opustila Adama, utekla z ráje a rozhodla se vdát za démona a vládnout podsvětí. Ikonografie ji popisuje jako krásnou dívku s dlouhými vlasy, se štíhlou postavou a andělskou tváří, která byla vášnivá a sexuálně náruživá, na základě toho byl její příběh z Bible vynechán. Jedná se o ženu, která byla nebezpečnou jak pro muže, tak ženy rodičky a jejich děti. Osamělé muže sváděla, těhotným ženám ubližovala a novorozence odnášela od jejich matek.⁹⁹

Příběh o Lilith jako první ženě je zachycen v apokryfním spise Alef-bet de-ben Sira, který pochází z 8.-10. století n. l. Vypráví se v něm o stvoření dvou lidí, nejdříve Adama, poté Lilith. Adam byl stvořen z prachu země a Lilith pouze z nečistot. To mělo vyjadřovat určitou podřízenost a submisivitu vůči Adamovi. Lilith se její postavení nelíbilo a začala si nárokovat rovnost v milostném vztahu. Vyslovila na základě zoufalství jméno Boží a z ráje se ztratila. Adam chtěl, aby se Lilith vrátila, ona odmítla a zůstala u Rudého moře. Bůh stvoří Adamovi jinou ženu, daleko více poslušnější a tou byla Eva, která byla stvořena z Adamova žebra.¹⁰⁰

Dnes se na Lilith díváme jinak a díky židovskému feminismu se na ní pohlíží jako na obyčejnou ženu neobyčejných vlastností, která je hodná úcty. Příběh je nově převyprávěn v eseji od Judith Plaskow. Podle ní byli Adam a Lilith stvořeni rovnocenně, ale kvůli konfliktům Lilith od Adama odešla. Její místo zaujala Eva, se kterou byl Adam šťasten.

Eva tolik spokojená nebyla, nicméně roli pomocnice a manželky přijala. Nejvíce jí vadil výjimečný vztah mezi Adamem a Bohem, neboť oba byli muži a tvořili vzájemné spojení, kterému se nedalo vzepřít.

Podobný vztah se vytvořil mezi Evou a Lilith. Příběh vypráví, že se odvážná Lilith chtěla vrátit do ráje a při této cestě se potkala s Evou. Obě se skamarádily a vzniklo sesterské

---

⁹⁹ [Srov.] DUBINOVÁ, Terezie. *Ženy v Bibli, ženy dnes: sborník přednášek z cyklu Terezie Dubinové, PhD. ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze leden 2007 – leden 2008*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2008. ISBN 978-80-86889-69-6., s. 14

¹⁰⁰ [Srov.] DUBINOVÁ, Terezie. *Ženy v Bibli, ženy dnes: sborník přednášek z cyklu Terezie Dubinové, PhD. ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze leden 2007 – leden 2008*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2008. ISBN 978-80-86889-69-6., s. 15

pouto. Podle Evy byla Lilith silnou, krásnou a odvážnou ženou a její svobodu jí díky „zlaté klínce“ začala závidět. Obě se od sebe měly vzájemně co naučit a o čem si povídat. Společně se smály, plakaly i radovaly a tyto společné chvíle vyhledávaly. Příběh je zakončen strachem Adama a Boha z obou žen, z jejich společného návratu do ráje, neboť se tím údajně otevírou nové možnosti a vše se začne měnit.

Tento příběh zbavuje Lilith její démonické podoby a negativního charakteru. Důraz je kladen na rovnocenný vztah v partnerství, je tím poukázáno, že Adam na něco takového nebyl připraven. V židovských diskusích se ženy přiklánějí k tomu, že nelze Lilith soudit zdaje zlá, nebo dobrá na základě jejího životního stylu. Stejně tak nelze hodnotit přírodu, která se ve svých fázích průběžně a přirozeně mění před očima.¹⁰¹

„Lilith je chápána jako symbol ženských sil a vlastností, které byly judaismem odsouzeny jako hříšné a systematicky v ženách potlačovány. Byly to: otevřené vyjadřování, odvaha, sebevědomí, vědomí vlastní síly, spojení s tělem a odtud smyslnost, vášnivé prožívání života, svobodná sexualita, sebekráslení pro svoji vlastní radost, volný pohyb a formování vlastního života dle svého přání a rozhodnutí na svoji vlastní zodpovědnost.“¹⁰²

Kromě tvrzení v Bibli, že existuje pouze Bůh, se objevuje i názor, že Bůh měl k sobě Bohyni jako část sobě rovnou. Některá tvrzení jdou ještě odvážněji a Božstva představují jako ženský element a mužský, jenž je mu podřízený. Toto dogma je podpořeno archeologickými nálezy z paleolitické doby (asi 35 000-10 000 př.n.l.). Dochovaly se sošky ženské postavy s velkými ňadry, těhotenským bříškem a vaginou, tedy částmi, které jsou spjaty s produkcí nového života a jeho výživou. Těmto soškám bylo říkáno Venuše, podle římské bohyně spojené se sexem a láskou.¹⁰³

Podle mnohých vykopávek z osad, nebyly dochovány žádné zbraně, ale pouze zemědělské nástroje. Tito lidé žili v míru a harmonii, přesto se dokázali ubránit nájedníkům. „Nicméně je jak z artefaktů, tak z textů zřejmé, že Bohyni sesadil z trůnu do značné míry Bůh: v případě severní Indie mizí obrazy z údolí Indu skoro současně se zmizením Bohyně

---

¹⁰¹ [Srov.] DUBINOVÁ, Terezie. *Ženy v Bibli, ženy dnes: sborník přednášek z cyklu Terezie Dubinové, PhD. ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze leden 2007 – leden 2008*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2008. ISBN 978-80-86889-69-6., s. 16

¹⁰² DUBINOVÁ, Terezie. *Ženy v Bibli, ženy dnes: sborník přednášek z cyklu Terezie Dubinové, PhD. ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze leden 2007 – leden 2008*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2008. ISBN 978-80-86889-69-6., s. 16

¹⁰³ [Srov.] BOWKER, John a Dušan ZBAVITEL. *Bůh a jeho proměny v dějinách náboženství*. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1063-0., s. 32

ve védách. Onen proces nahrazování pokračoval od raných dob a vytvořil dominantní mužské představy a charakteristiky Boha.¹⁰⁴

Podle mnohých kult uctívání Bohyně nevyrazil, pouze se upozadil a čeká na znovuobjevení. Proč se ale skryl do pozadí, není zřejmé, odpovědi si musí najít každý sám. Pár odpovědí lze najít v Janově zjevení, které přichází s proroctvím o tomto boji a ukončení nadvlády zla. Kapitola je nazvána žena a šelma a oznamuje pád Babylonu¹⁰⁵, jakým způsobem nastane. V aforismu a symbolice je sice zastoupení ženy, a to údajně Lilith, nicméně proroctví popisuje boj mezi politikou, náboženstvím a společností.

Tento pád je předpovězen dvakrát, avšak podrobněji je popsán až v pozdějším znamení. Babylon představuje starý náboženský systém, který ke konci této etapy upadá. Poslední ránou je vyschnutí řeky Eufrat, čímž přestane mocnost světa podporovat pohanský zastaralý systém a obrátí se proti němu.

„Ve zjevení představuje Babylon krátkodobou koalici draka, šelmy a falešného proroka. Každý z nich má svou vlastní historii, ale v době konce se spojí dohromady při podvádění a nátlaku.“¹⁰⁶ Tyto náboženské síly, které se ve jménu zla spojí, se nakonec v době konce rozpadnou, neboť vytvoří vnitřní konflikt a zapříčiní rozpad tohoto náboženského spojení. „Obě skupiny jsou podvedeny stejným způsobem; nechají se ovládat Babylonem a mají z toho politické a ekonomické výhody. Zjevení nám říká, že v době konce se svět znovu sjednotí a náboženství bude vládnout způsobem, jak tomu bylo v době středověku. Přejde doba, kdy si lidstvo uvědomí své špatné rozhodnutí a obrátí se proti Babylonu. Ale to už bude příliš pozdě.“¹⁰⁷

Žena, která je v proroctví nazývána smilnicí, je oděná jako královna, kterou má Bůh čili spravedlnost soudit za krev na jejich rukou. Její roucho je podobné veleknězi ze Starého zákona a ona má představovat tu, která odvádí svět od Boha, tu kvůli které zemřeli svatí pro své svědectví o Ježíši Kristu. „Tato skutečnost jasně spojuje Babylon doby konce se šelmou ze Zj 13, která představuje odpadlé středověké křesťanství západní Evropy vedené papežstvím, jež bylo zodpovědné za smrt milionů křesťanů pronásledovaných pro jejich

---

¹⁰⁴ BOWKER, John a Dušan ZBAVITEL. *Bůh a jeho proměny v dějinnách náboženství*. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1063-0., s. 33

¹⁰⁵ Babylón neboli Brána boží, bez diakritiky Babylon, řecky Βαβυλών, v Bibli též Babel, bylo město na dolním toku Eufratu v jižní Mezopotámii, v pozdějším období hlavní město Babylonie a Novobabylonské říše.

¹⁰⁶ STEFANOVIČ, Ranko. *Zjevení Janovo: průvodce knihou Zjevení*. Přeložil Michal SCHEJBAL, přeložil Jan JUSTRA. Praha: Advent-Orion, spol.s.r.o., 2017. Bible pro dnešek. ISBN 978-80-7172-707-1., s. 205

¹⁰⁷ STEFANOVIČ, Ranko. *Zjevení Janovo: průvodce knihou Zjevení*. Přeložil Michal SCHEJBAL, přeložil Jan JUSTRA. Praha: Advent-Orion, spol.s.r.o., 2017. Bible pro dnešek. ISBN 978-80-7172-707-1., s. 206

věrnost evangelium. Přichází však čas, kdy bude Bůh tuto „velkou smilnici“ soudit a potrestá „krev svých otroků, která je na jejích rukou“ (Zj 17,1:19,2).¹⁰⁸

V legendě svatého Jiří hraje roli ženy mladá dívka, která měla být obětována drakovi. Dle symboliky představuje čistotu duše a nevinnost, o kterou se pokoušelo zlo a jen díky Bohu a jeho „svěřenci“ Jiřímu byla ušetřena. Mladá princezna by v příběhu mohla představovat ženu mučednici, která byla ochotna naplnit své poselství skrze oběť pro dobro všech. Jejím protivníkem byl drak, kterého poháněla touha po záhubě, chaosu a utrpení. S pomocí Boží a bojovníkem bylo zlo poraženo a opakovaně vyhrála odvaha a čistota duše nad zlem a nenávisť.

---

¹⁰⁸ STEFANOVIĆ, Ranko. *Zjevení Janovo: průvodce knihou Zjevení*. Přeložil Michal SCHEJBAL, přeložil Jan JUSTRA. Praha: Advent-Orion, spol.s.r.o., 2017. Bible pro dnešek. ISBN 978-80-7172-707-1., s. 206

3 NÁMĚT SVATÉHO JIŘÍ

Legenda svatého Jiří se stala inspiračním zdrojem pro mnoho umělců díky svému motivu boje rytíře s drakem. Atraktivní se stala díky vítězství dobra nad zlem. Americký spisovatel Herman Melville je názoru, že svatojiřská legenda se dá stylizovat i do podoby lovu na velryby. Ve svém díle *Bílá velryba* píše. „O tomto draku se domnívám, že to byla velryba, neboť v mnohých starých kronikách jsou velryby a draci divně pomícháni a často se navzájem zastupují. „Jsi jako lev vod a jako drak moře,“ praví Ezechiel, míně tím zřejmě velrybu – vždyť některá vydání bible přímo tohoto slova užívají. Kromě toho by hrdinskému činu svatého Jiří ubylo mnoho slávy, kdyby se byl utkal jen s lezoucím plazem pozemským, místo aby bojoval s velkou obludou hlubin. Hada může zabít kdokoliv, ale jen Perseus, svatý Jiří a Coffin mají odvahu pustit se neohroženě do velryby“¹⁰⁹

„A uvážíme-li, že tak jako v případě Perseově mohla velryba svatého Jiří vylézt z moře na pobřeží, a pomyslíme-li, že zvíře, na kterém jel svatý Jiří, mohl být jenom velký tuleň nebo mrož; přihlédneme-li k tomu ke všemu, nebude se zdát nijak neslučitelné s posvátnou legendou a s nejstaršími kresbami této scény, když budeme tak zvaného draka pokládat jen a jen za samého velkého leviatana.“¹¹⁰

Podle Slavomíra Ravika jsou svatí dobrým příkladem a inspiračním zdrojem, což se odrazilo především v umělecké tvorbě. Stali se předlohami pro Italské renesanční umělce, jako byli Donatello, Della Robia, Caravaggio, Rembrandt, Raffael a další, kteří zvětšili jejich slávu.¹¹¹

K tomu, aby se světci lépe identifikovali, sloužily atributy, které doprovázely a nepřímo zajišťovaly rozpoznání konkrétního světce. „Společnými atributy¹¹² bývají kříž (náboženská horlivost), palma (mučednictví) či kniha (proroci, evangelisté, apoštolové, učitelé církve). Vedle toho existuje ještě řada individuálních atributů, které slouží pro rozlišování. Bývají to nástroje umučení, symboly odvozené z událostí světceva života. Svatost blahoslavených

---

¹⁰⁹ MELVILLE, Herman. *Bílá velryba*. Překlad Stanislav Václav Klíma. 1. vyd. Praha: Družstevní práce, 1947. 354 s. Kapitola LXXXII.

¹¹⁰ MELVILLE, Herman. *Bílá velryba*. Překlad Stanislav Václav Klíma. 1. vyd. Praha: Družstevní práce, 1947. 345 s. Kapitola LXXXII.

¹¹¹ [Srov.] RAVIK, Slavomír. *O světcích a patronech*. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3., s. 11

¹¹² Atribut (z lat. ad-tribuere, přidělovat, připisovat, přisuzovat) je rozlišovací rys, podstatná vlastnost nějakého objektu.

a svatých je vyjádřena zpravidla svatozáří¹¹³. V křesťanské ikonografii se od 4. století objevuje kolem hlavy Krista a od 5. století u Panny Marie, apoštolů a svatých. Svatozáří je buď aureola, která se znázorňuje jako zlatý vyplněný kruh za hlavou světce, nebo nimbus, který tvoří zářící věnec (prstenec) kolem hlavy nebo nad ní.¹¹⁴ Pouze u Panny Marie se setkáváme s výjimkou, její hlavu zdobí dvanáct hvězd uspořádaných do kruhu, dále se u Krista využívá osvětlení celé postavy ve tvaru elipsy (mandorla).

I u svatého Jiří se v umělecké tvorbě setkáváme se svatozáří kolem jeho hlavy, která poukazuje na post světce. Je zobrazován jako jezdec na koni s dlouhým kopím, které probodává draka. Jeho podoba je zobrazována taktéž jako pěšák probodávající draka, mnohdy stojící jednou nohou na krku samotného ještěra.

V zadní části většiny obrazů a iluminací najdeme princeznu, která boji přihlíží a s napětím v tváři a modlitbou na rtech doufá ve vítězství Jiřího. Souboj se odehrává na skále za městem a královstvím, kde měla být dívka obětována drakovi. Jiří statečně pobízí svého bělouše k útoku proti nepříteli, kůň se vzpírá a Jiří má možnost zasadit smrtelnou ránu drakovi do krku. Mladého jezdce zdobí stříbrná zbroj s přilbicí a červeným pláštěm, v ruce drží kopí. Drak je v umělecké tvorbě zobrazován v předním plánu a většinou se svíjí pod kopyty koně. Je tím vyjádřen submisivní až poraženecký postoj vůči hrdinovi, který naopak v příběhu dominuje a vítězí. Příběh zobrazuje boj mezi zlem a dobrem, v němž představuje svatý Jiří zástupce dobra svojí statečností a drak zastánce zla, který ohrožuje město a lid. Hlavními atributy svatého Jiří jsou drak, kůň a kolo.

Drak

V biblické mytologii je symbolem chaosu, ostražitosti a mnohdy je zaměňován s hadem. V některých koutech světa je považován za protizbožnou bytost, která je Božím protivníkem. Je spojován s červenou barvou a jeho sedm hlav a deset rohů z něj dělá skutečné monstrum.

„Ocasem smetl třetinu hvězd z nebe a svrhl je na zem. A drak se postavil před ženu, a pohltil její dítě, jakmile se narodí. (Zj 12,4) ‚Žena oděná sluncem‘ symbolizuje Boží obec, později vztahovali toto místo i na Marii. Michael a jeho andělé se utkali s drakem. „A veliký

---

¹¹³ Svatozář je v uměleckých dílech ztvárnění světla nejčastěji ve tvaru kruhu nebo kružnice vyskytující se za hlavou určité postavy. Zdobí především svaté, anděly ale též některé vládce, apoštoly, proroky, papeže a významné hrdiny. Svatozáře se používaly v ikonografii různých náboženství z různých míst i období.

¹¹⁴ BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4., s. 13

drak, ten dávný had, zvaný ďábel a satan... byl svržen na zem. (Zj 12,9) Aby nespádal národy, je drak, uvržen do propasti a na tisíc let spoután (Zj 20,2); ještě naposledy propuštěn, bude definitivně navěky uvržen do jezera, kde hoří síra (Zj 20,10).¹¹⁵ Až později, ve středověku, se setkáme s ucelenějším popisem draka. Jedná se o šupinatého ještěra s křídly a hlavou krokodýla. Jeho sedm hlav představuje sedm hříchů.

Bílý kůň

Bílá barva je spojována s čistotou a dokonalostí. V křesťanství vyjadřuje pochopení a ochranu a náleží božstvu světla. „Kůň je obrazem bojechtivosti a pýchy. Kůň je strojen pro den boje, ale vítězství je u Hospodina.“ (Př 21, 31)¹¹⁶

Kolo

„Kolo je jedním z nejstarších symbolů Slunce; jednak proto, že si člověk myslel, že Slunce jezdí po obloze ve voze se zlatými koly, jednak proto, že si představoval pohyb hvězd v kruhové dráze. Kolo však může zřejmě také znamenat sluneční dráhu rozdělenou do čtyř částí a je tak – ve shodě s příbuzným kruhovým symbolem – pravzorem kosmu.“¹¹⁷ Kolo může být také symbolem zavřeného ráje, symbolem čtyř ročních období anebo obrazem Božství, kde hraje hlavní roli Kristus jako střed dějin spásy.

Dívka

Dívka představuje v příběhu o svatém Jiří čistotu a laskavost. Je ztělesněním duše, o kterou se pokouší zlo, a díky rytíři je vysvobozena ze spárů draka. V ikonografii představuje pannu mučednici nebo také pannu Marii.

3.1 Renesanční zpracování svatojiřské legendy

S pojmem renesance jako označením konkrétní doby se společnost poprvé setkala až v devatenáctém století. Muž, který s tímto termínem přišel, byl francouzský historik Jules

---

¹¹⁵ LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-254-3., s. 54

¹¹⁶ LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-254-3., s. 125

¹¹⁷ LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Přeložil Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-254-3., s. 106

Michelet v roce 1858. V literatuře byla renesance poprvé zaznamenána o dva roky později spisovatelem Jakobem Burckhardtem v díle *Kultura renesanční doby v Itálii*.¹¹⁸

„Slovo se začalo používat, protože se zdálo přiléhavě charakterizovat období přechodu mezi křesťanskou Evropou ve středověku a počátkem moderního věku. Rovněž mělo určité historické opodstatnění, protože i když italské elity oné doby slova „renesance“ či „rinascimento“ nikdy neužily, byly si vědomy, že se odehrává svého druhu kulturní znovuzrození a že byla opětovně ožívována literární, filozofická a umělecká velkolepost starého Řecka a Říma.“¹¹⁹

Roku 1550 bylo vydáno dílo *Životy nejvýznačnějších malířů, sochařů a architektů* od malíře Vassari, který srovnával slávu antiky s úspěchy současnosti a nedávné minulosti Itálie. Období mezi těmito epochami přirovnal k éře úpadku, a tak vznikl další pojem středověk, který se hojně ujal. V díle Vassari popisuje tento proces a jeho působení na malířství, sochařství a architekturu. Různé země datují období renesance jinak, nicméně historici se na počátku tohoto období shodují. Za začátek éry označili konec patnáctého století a začátek šestnáctého století. Renesance přešla plynule v manýrismus až v baroko. Centrem byla severní Itálie, odkud se poutními cestami postupně rozšířila do celé Evropy. Velkým střediskem rané italské renesance byla Florencie, kde myšlenky renesance šířili ve svých spisech hlavně Dante Alighieri a Francesco Petrarca, ale také Benátky i Siena, které měly své specifické školy, tudíž i lišící se styly uměleckého vyjadřování. Renesanční myšlenky se za podpory rodů Medičejských na Mantui a rodu Gonzagů ve Ferraře hojně rozvíjely a umělci se sdružovali na velkých šlechtických dvorech.¹²⁰

Slovo renesance je volně překládáno jako návrat k antice, období znovuzrození a dávno ztraceným antickým ideálům. Důraz kladla renesance na harmonii všech těchto částí, vytvářela tak jedinečný dojem nově objevené jemné klasické krásy.

„Renesance byla v opozici ke gotice, odmítala vše barbarské a zkostnatělé a obracela se ke studiu řecké a římské minulosti, klasickým vzorům a přírodě. Převratné poznatky vědy přinášely přehodnocení vztahu k životu. Docházelo k nevšednímu rozvoji měst, obchodu a řemesel, patrony umění se stávali bohatí měšťané a šlechta. Umění tak poprvé nebylo těsně spojeno s náboženským životem a přinášelo nové náměty s člověkem jako středem všeho

---

¹¹⁸[Srov.] JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 7

¹¹⁹ JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 7

¹²⁰ [Srov.] GLENN, Martina. *Renesanční umění*. *Artmuseum.cz* [online]. Brno: Martina Glenn, 2009 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smer_list.php?smer_id=94

zájmu.¹²¹ Důraz byl kladen na svobodnou vůli člověka, jeho touhu po sebepoznání a vzdělání. Většina tehdejších umělců se věnovala anatomii, astrologii, filosofii a humanismu. Umělci přestali být považováni za pouhé řemeslníky, ale ostatní je začali vnímat jako skutečné umělce. Mnoho z nich získalo šlechtický titul, prestiž a majetek. Rozvoji renesance se nejvíce dařilo za podpory Karla VIII. a následně i za jeho zástupce Františka I. V druhé polovině 15. století byla renesance přijata na území Německa, Holandska, později Anglie a následně i ve zbytku Evropy.¹²²

V umělecké tvorbě a především sochařské oblasti se renesanční sochař snažil přiblížit se co nejvíce antickému ideálu krásy a rozměru. Vyobrazené postavy měly reálné výrazy tváře, zrcadlily vnitřní napětí v souladu s jemnou perspektivou a plasticitou. K nevšednímu reálnému dojmu ze sochy napomáhala často citlivá hra stínů v záhybech drapérií soch. Podle Johnsona se lidská skutečnost v oblasti sochařství povedla zobrazit nejbezprostředněji. Tendence renesančních umělců se upínaly ke snaze zobrazit emoce a co nejvěrohodněji vystihnout skutečnost v lidské tváři. Snahou bylo rozlišit mládí a stáří, dokonale zpracovat muže a ženy jako živoucí jedinečné bytosti.¹²³

„V Itálii ale náleželo vedoucí postavení stále více sochařům, kteří usilovali o vyšší cíle, především těm, kteří byli schopni zhotovit samostatně stojící postavu, nebo ještě lépe muže na koni.¹²⁴ V tomto případě se námět svatého Jiří stal nejen v Italské renesanci oblíbeným a často vyhledávaným motivem ke zpracování. Jednomu z umělců se povedlo svatého Jiří zpodobnit v obou případech, byl to Donatello. Vytvořil volně stojící sochu inspirovanou antickými hrdiny. Pod ní se nalézá reliéf, ve kterém je ztvárněna svatojiřská legenda, kde svatý Jiří zabíjí jako drakobijec draka na koni.

Donatello byl jeden z nejvýznamnějších umělců tehdejší doby, který přinesl do Florencie uměleckou revoluci a byl považován za zakladatele renesančního slohu. Donatello byl zdaleka nejlepší florentinský sochař a také jeden z nejvlivnějších a nejinnovativnějších umělců renesance. Díky svému talentu dokázal dobře kombinovat lidské

---

¹²¹ GLENN, Martina. Renesanční umění. *Artmuseum.cz* [online]. Brno: Martina Glenn, 2009 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=94

¹²² [Srov.] GLENN, Martina. Renesanční umění. *Artmuseum.cz* [online]. Brno: Martina Glenn, 2009 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=94

¹²³ [Srov.] JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 51

¹²⁴ JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 60

emoce s klasičností antiky. Jeho učitelem byl Lorenzo Ghiberti, jenž ho seznámil se sochařstvím a technikou odlévaného bronzu, díky čemuž byl mistrem již v mladém věku.¹²⁵

„Donatellova technická dokonalost byla uchvacující. Uměl pracovat s čímkoli – se štukem, voskem, bronzem (ačkoliv odlitky nedělal sám), hlinou, mramorem, jakýmkoli druhem kamene od nejjemnějšího po netvrďší, sklem i dřevem. Barvy a zlacení používal, jak uznal za vhodné. Neřídil se žádnými pravidly určité techniky, ale improvizoval, jak se mu zachtělo, a používal cokoli, co se mu dostalo do rukou, aby dosáhl nové působivosti.“¹²⁶

Dokázal svým sochám vdechnout život. „Zdá se, že lidskost *Svatého Jiří*, vytesaného z kamene v nice cechu pláteníků na Orsanmichele (dnes Bargello), jako by prostupovala skrze zbroj – jeho tvář a ruce jsou živé a udržuje na nohou rovnováhu. Jak později poznamenal Vasari: ‚Je zde podivuhodně naznačen život deroucí se z kamene‘.“¹²⁷

Socha svatého Jiří v Donatellově podání je k vidění ve Florencii v Museu Nazionale del Bargello. Socha je vysoká 214 cm, byla vytesána z mramoru roku 1416. Je součástí kostela Orsanmichele, který má 14 výklenků, v nichž stojí sochy patronů tehdejších florentských cechů. Kromě svatého Jiří bychom zde našli i svatého Jiljí, svatého Lukáše nebo svatého Petra. Svatý Jiří je zpodobněn jako pěšák, který hrdě hledí v před. Celkové zpracování je jemné a detailní, rysy v obličejí naznačují, že se jedná o mladíka. Hrdinu zdobí propracovaná zbroj a kápě přes rameno. Po levé ruce má štít, o který se opírá, a pravá ruka naznačuje stiskem, že v ní byl kdysi meč. Ten byl časem odňat kvůli bezpečnosti, neboť zasahoval příliš do prostoru (viz Příloha I. obr.1).

K soše svatého Jiří v Orsanmichele patří reliéf doplňující jeden z vnějších výklenků kostela. V reliéfu je plné vyobrazení svatojiřské legendy. Nechybí zde Jiří drakobijec, který zabíjí kopím draka, a princezna přihlížející souboji. Na reliéfu pracoval Donatello tři roky a byl dokončen o rok později než samotná socha, a to 1417 (viz Příloha I. obr.2).

---

¹²⁵ [Srov.] GLENN, Martina. Renesanční umění. *Artmuseum.cz* [online]. Brno: Martina Glenn, 2009 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=94

¹²⁶ JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 56

¹²⁷ JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 58

3.1.1 Keramické reliéfy v rukou rodiny Della Robbia

Renesance byla proslulá mramorovými a keramickými reliéfy. Za podpory šlechtického dvora se spousta umělců sdružovala v ceších a dílnách, které se stávaly tvůrčí líhni pro umělecká díla. Takovým místem byla známá dílna florentské rodiny Della Robbia. Jejím zakladatelem byl Donatellův mladší současník Luca della Robbia (asi 1399–1482). Dostal spousty zakázek a byl považován za stejně dobrého jako samotný Donatello díky svému pečlivému studiu středověké tvorby. Mramorová díla byla znamenitá, nicméně se nevyrovnala jeho terakotám, které měly v tehdejší době obchodně-umělecký potenciál.¹²⁸

„Ve třicátých letech patnáctého století pro terakotu vynalezl glazuru založenou na cínu, což byl jeden z největších uměleckých objevů oné doby, ba všech dob. Tyto účinné glazury barvy jednak chránily, jednak zvýrazňovaly, propůjčovaly figurám pod nimi hloubku i svítivost a podtrhovaly krásu tvarů, kterým dodávaly na poutavosti a jímavosti. První takové dílo, o němž máme nepochybné zprávy, pochází z roku 1441, ale glazovaná terakota se rychle stala modou, částečně díky své bezprostřední přitažlivosti, částečně proto, že byla relativně levná.“¹²⁹

Díky spolupráci se synovcem Andreou se začala jejich díla vyvážet do celé Evropy. Oblíbená se stala pro schopnost snadného rozložení a opětovného složení. Dobře se převážela a sloužila nejen jako umělecká díla, ale i jako výzdoba do ložnic, jídelen či kostelů. Mohla sloužit i jako užitkové předměty, být součástí oltáře, kropenky a relikviáře. Luca della Robbia sice nebyl velkým umělcem, nicméně byl dobrým obchodníkem a zanedlouho si získal mnoho následovníků. V podání rodiny Della Robbia je svatojiřská legenda zpracována v terakotové podobě s motivem svatého Jiří drakobijce. V terakotě nechybí četná barevnost, pozadí je ve vznešené modré barvě, postava svatého Jiří je většinou ponechána v bílé a zlaté barvě, aby lépe vynikla, a drak je zdoben výraznou zelenou, žlutou a hnědou. Vše umocňuje lesklý cínový povrch (viz Příloha I. obr. 3).

---

¹²⁸ [Srov.] JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 60

¹²⁹ JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3., s. 60

3.1.2 Venice město drakobijců

Největší oslavou drakobijců se staly Benátky, zde se nestal patronem draka zabijáka jen svatý Jiří, ale i archanděl Michael a svatá Margherita. Scény svatých bychom našli v mozaikách, malbách, sochách a reliéfech. Drak je zobrazován v různé podobě, ale nejčastěji jako krokodýl s křídly. Nejvýraznější socha svatého Jiří stojí na vrcholu západního sloupu v Piazzetta San Marco (viz Příloha I. obr.4).

Domy ve Venice jsou zdobeny florentskými reliéfy s motivem drakobijce. Reliéfy se většinou nachází ve štítech domu a jsou snadno zpozorovatelné z ulice. Reliéfy jsou ponechány v kamenině, někde se můžeme setkat s bílým nebo tmavým mramorem. Ojedinele jsou doplněny pozlacením v pozadí nebo rukojetí od kopí¹³⁰ (viz Příloha I. obr.5).

3.2 Odkaz svatého Jiří v Čechách

„V Čechách byl sv. Jiří od roku 915 zasvěcen kostel na Hradě pražském, kde vznikalo nejstarší pohřebiště přemyslovské dynastie. Rotunda postavená na slavném Řípu byla rovněž roku 1126 zasvěcena sv. Jiří. Ojedinelý cyklus se čtyřiceti pěti výjevy svatojiřské legendy, obsahující světcovy skutky i zázraky a pocházející z doby kolem roku 1338, se dochoval na stěnách hradní síně v Jindřichově Hradci. Umělecky mimořádně cenná je bronzová socha sv. Jiří na III. nádvoří Pražského hradu, pocházející z roku 1373 a po poškození požárem z roku 1541 přelitá (zejména kůň a drak) renesančně.“¹³¹

Bazilika svatého Jiří je považována za nejstarší stavbu českých kostelů. Nalezneme ji na Svatojiřském náměstí v Praze, je považována za druhou svatyni Pražského hradu, byla založena v roce 920 knížetem Vratislavem I. V tehdejší době to byl teprve druhý v pořadí vystavěný kostel v Praze. V roce 921 byl v bazilice sv. Jiří pohřben Vratislav I. Bazilika byla vysvěcena roku 925 za vlády Václava, Vratislavova syna, při příležitosti přenesení ostatků svaté Ludmily z Tetína. Bazilika sv. Jiří se stala hlavním sakrálním centrem v zemi

---

¹³⁰ Look for Dragons in Venice. *Seetheworld.com* [online]. Globetracks: Travel for Kids, 2015 [cit. 2019-01-01]. Dostupné

z: <https://seetheworld.travelforkids.com/dragon-slayers-venice-st-theodore-st-george-michael-margherita/>

¹³¹ BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4., s. 34

a pohřebišťem Přemyslovců. V hlavní lodi si je možné prohlédnout náhrobky členů tohoto knížecího rodu¹³² (viz Příloha I. obr.6).

„Románská rotunda sv. Jiří a sv. Vojtěcha na vrcholku hory Říp byla postavena na místě dřevěného kostela roku 1126 na památku vítězné bitvy knížete Soběslava I. nad německým králem Lotharem. V roce 1826, u příležitosti 700. výročí této bitvy u Chlumce, byly provedeny stavební úpravy rotundy. Další úpravy rotundy byly provedeny v letech 1869-1881. K posledním stavebním úpravám došlo mezi léty 1966 až 1974.“¹³³ (viz Příloha I. obr.7)

Precizním a ojedinělým vyobrazením svatojiřské legendy je cyklus maleb, který se nachází v Jindřichově Hradci. Malby zdobí prostory starého gotického a z části románského paláce dostavěného v první polovině 14. století Oldřichem III. z Hradce. Malby byly v průběhu let přemalovány, nicméně byly znovuobjeveny ale až v roce 1838, a staly se tak klenotem celoevropského kontextu. Legendu tvoří pásmo s více než padesáti výjevy o svatém Jiří, křesťanském rytíři, vítězícím nad krutými pohany¹³⁴ (viz Příloha I. obr.8).

Na Pražském hradě bychom našli barokní kašnu se sochou svatého Jiří. Jedná se o gotické bronzové sousoší z roku 1373. Jezdecká socha patří k nejvýznamnějším památkám gotického sochařství na našem území, ačkoliv její původ byl mylně odhadován jako renesanční díky vyspělé kompozici a dramatickému napětí. Jedná se o volnou sochu nevázanou na architekturu. Díky rozvinutí hmoty do prostoru se stala výjimečnou. Originál byl původně pozlacen, dochoval se. Nalezli bychom ho ve sbírkách Národní galerie. Na místě původní sochy bychom našli kopii z roku 1967. Jejimi autory byli bratři Jiří a Martin z Kluže, kteří se narodili roku 1350, během svého života navštívili Benátky v období, kdy zrovna vznikala kult svatého Jiří v Itálii¹³⁵ (viz Příloha I. obr.9).

---

¹³² [Srov.] PAŤAVOVÁ, Helena. Bazilika sv. Jiří – pohřebišťe Přemyslovců. *Česko.svetadily.cz* [online]. Brno: Ing. Helena Paťavová, 2012 [cit. 2019-01-01]. Dostupné

z: <http://cesko.svetadily.cz/clanky/Bazilika-sv.-Jiri-pohrebiste-Premyslovcu>

¹³³ WANET S.R.O. Rotunda sv. Jiří a sv. Vojtěcha na hoře Říp. *Mistopisy.cz* [online]. Valašské Meziříčí: WANET, 2018 [cit. 2019-01-01]. Dostupné

z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/body-zajmu/997/rotunda-sv.-jiri-a-sv.-vojtecha-na-hore-rip/>

¹³⁴ [Srov.] MAFRA, A. S. Legenda o sv. Jiří je novým hitem zámku v Jindřichově Hradci. *Idnes.cz* [online]. Praha 5: Anděl Media Centrum, 2016 [cit. 2019-01-01]. Dostupné

z: https://budejovice.idnes.cz/legenda-o-sv-jiri-je-novym-hitem-zamku-v-jindrichove-hradci-pad-budejovice-zpravy.aspx?c=A160811_2265609_budejovice-zpravy_mbe

¹³⁵ [Srov.] ŠUMBERA, Andrej. Socha sv. Jiří s kašnou. *Královská cesta.cz* [online]. Praha: studio Pentimenti, 2012 [cit. 2019-01-01]. Dostupné

z: <http://www.flmkwzp.kralovskacesta.cz/cs/prohlidka/objekty/socha-sv-jiri-s-kasnou.html>

Volně stojící sochu svatého Jiří pěšáka lze naléznout v Chebu. Je součástí schodiště u kostela svatého Mikuláše. Svatý Jiří zde stojí ve zbroji a v ruce drží pouze kopí, kterým probodává draka. Ještěr se svíjí pod rytířovými nohama a drakobijec mu odvázně stojí pravou nohou na krku. Sousedí je umístěno na soklu, kde je do kamene vytesáno jméno hrdiny Georgius. Dojem vznešenosti umocňuje pozlacené kopí.¹³⁶ (viz. Příloha I. obr.10)

---

¹³⁶ MILICHOVSKÝ, Martin. Socha svatého Jiří na schodišti pod kostelem svatého Mikuláše v Chebu. *Drobné památky.cz* [online]. Cheb: Karlovarský kraj, 2017 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://www.drobnepamatky.cz/node/13520>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. MOTIVACE A PŘÍPRAVA KONCEPCE

Svatojiřská legenda není jen legendou, je příběhem o dobru a zlo. O podstatě a fungování světa a lidské bytosti, která může přispět svými činy k rovnováze anebo chaosu. Dnešní doba postrádá hrdiny tohoto typu a osobně mi byl tento příběh dobrou motivací pro jeho bližší studium.

Příběh svatého Jiří nám připomíná, jak jsou hrdinové nezbytní. Dokáží vystoupit z řad obecnstva a postavit se na správnou stranu a bojovat za to co je dobré. Během úvah zda-li se tomuto tématu věnovat, jsem se ptala sebe i ostatních, jestli jsou hrdinové důležití a proč. Pro většinu lidí jsou dokonce nezbytní, neboť nám dávají vzor a naději. Ukazují nám cestu a připomínají ideál, kterým bychom rádi jednou byli.

Pro někoho je hrdina ztělesněním optimizmu, humoru a lidskosti. Někdo považuje za hrdiny poctivce, pracanty a vzdělance a někdo oceňuje hrdinu jako člověka, který hájí cnosti, je mu svatá čest a dokáže upřednostnit obecné zájmy dobra před svými.

V první fázi jsem hledala obecné informace k životu světce svatého Jiří a následně památky z renesančního období. Abych lépe porozuměla a interpretovala svatojiřskou legendu pracovala jsem s knihou *Legenda Aurea* a následně i *Biblií*, kde jsem měla možnost příběh lépe chápat do hloubky. Bible mi poskytla příběh o počátku stvoření, vysvětlila vznik konfliktu boje mezi dobrem a zlem a následně jsem v studiu pokračovala s úvahou jakou roly hrála v celém poselství žena, neboť příběh nepřímě odkazuje na to, že její vliv byl mnohem větší, než se zdá.

Po získání dostatečného množství teoretického materiálu jsem začala kreslit skici a návrhy pro realizaci praktické části. Kreslila jsem jednotlivé části postavy rytíře, draka a některé detaily, které by mi mohly činit problémy.

Při návrzích jsem vycházela z motivu stojící postavy a příběhu rytíře na koni, který zabíjí draka. Stojící postavu jsem převzala ze sochy, která se nachází v Chebu a je

součástí zámeckého schodiště. (viz. Příloha I. obr.10) Jako motiv pro jezdce na koni mi posloužil reliéf z Venice, který je umístěn ve štítu jednoho z domů. (viz. Příloha I. obr.5)

5. REALIZACE A VÝTVARNÉ POJETÍ

Při realizaci reliéfů posloužili skici a obrázková dokumentace k oběma památkám. (viz. Příloha II. obr. 11 a 12) V první fázi bylo úkolem vytvořit z keramické hlíny jeden centimetr silný plát umístěný na dřevěné desce. Špachtlí byly na hlíně naznačeny první důležité osy a proporce. Postupným přidáváním a modelováním vznikl reliéf o výšce kolem půl centimetru. (viz. Příloha II. obr. 13 a 14)

Reliéfy z keramické hlíny byly vymodelovány o velikosti okolo cca 20 x 30 cm. Po dokončení se nechali na den zavadnout a následoval proces odlití do sádrové formy. Kolem hliněného reliéfu bylo vytvořeno dřevěné bednění, kam se nalila sádra. Výška sádrové formy byla cca 3 cm. Po sejmutí formy byla sádra očištěna a ponechána na schnutí po dobu dvou týdnů. (viz. Příloha II. obr. 15, 16, 17 a 18)

Po uplynutí stávající doby se připravila namixovaná hmota ručním mixérem z porcelánového papírmaše. Hmota obsahovala porcelán a balící papír, který byl málo klížený. Hmota byla míchána v poměru 4:1 a to čtyři kila porcelánu na jedno kilo balícího papíru. Porcelán pocházel z Francie s adresou: Imerys Tableware France – 1 rue Jeane d' Albret, 87700 Aixe – sur – Vienne, France, s odkazem: www.imerys-ceramics.com. Ruční papír byl použit obyčejný nicméně málo klížený. Tato kombinace a technika je poměrně ojedinělá, nicméně keramiky může být známá i v kombinaci hlíny a papíru. Porcelán je v samostatném užití velice křehký a v použití s papírem se mnohem lépe zpracovává, neboť je ohebný. Při lití porcelánové hmoty do sádrové formy se po odsátí nadbytečné vody vytvářel měkký střepek. (viz. Příloha II. obr. 19)

Hmota se postupně vrstvila na sebe a vytvořila rovnoměrně sjednocenou plochu o tloušťce 1 cm. Procesu schnutí bylo pomáháno fénem, díky kterému se papírmaše sám po okrajích odloupnul od sádrové formy. Následné sejmutí bylo jednoduché a díky přidanému papíru do porcelánu poměrně snadné. Výsledný porcelánový papírmaše se dohlazoval štětcem s vodou, aby byli zaretušováni nedokonalosti. (viz. Příloha II. obr. 20)

Reliéf z keramické hlíny a reliéf z porcelánového papírmaše byl odkryt a ponechán na schnutí a připraven k pálení. Výrobky z hlíny budou vysušeny na vzduchu a pak se vypaluje v peci při teplotě 900 °C. Glazované výrobky a porcelán se vysuší a projde výpalem při teplotě 1300 – 1600 °C. Papír v porcelánu se teplotou vypálí a vznikne jedinečná struktura. Vypálený předmět se nechává pomalu vychladnout, kdyby rychle tak by došlo k popraskání.

Porcelánové předměty se dodatečně zdobí nanášením suspenzí oxidů kovů, které po dalším vypálení dají žádaný barevný odstín. V případě docílení křídově bílého efektu se porcelán ponechá bez nanesení suspenzí.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce „Svatojiřská legenda a její odraz v porcelánovém papírmaše“ bylo prozkoumání svatojiřské legendy z pohledu křesťanské věrouky, ikonografie a její zpracování v době renesanční a na základě teoretického podkladu byla vytvořena svatojiřská legenda technikou porcelánového papírmaše.

V první části teoretické práce byl rozebrán život svatého Jiří a byl předložen důkaz o zázraku v jeho životě skrze Legendu Aureu. Druhá část byla interpretována skrze ikonografický rozbor a uveden byl život Ježíše Krista. Třetí kapitola se zabývá námětem svatého Jiří pěšáka a jezdce v podání renesančních umělců. Kapitola je doplněna dalšími památkami zasvěcenými svatému Jiří.

Diplomová práce „Svatojiřská legenda a její odraz v porcelánovém papírmaše“ je práce, která se zabývá legendou svatého Jiří v hlubším smyslu. Práce nabízí skrze příběh poučení a cestu. Vypráví o hrdinovi a jeho příkladném životě, který může být inspirací i pro širokou veřejnost. Netradičním a atraktivním by se tato práce mohla jevit díky pohledu křesťanství, kterou nabízí a v dnešní době je značně opomíjena.

Na tomto základě byly vytvořeny dva reliéfy, který byli zhotoveny z porcelánového papírmaše. Představují svatého Jiří jako hrdinu a vítěze.

Práce pro mě byla přínosná hlavně v oblasti osobní, neboť jsem si díky Bibli uměla odpověď na některé životní otázky, a tak doufám, že bude tato práce inspirací i pro ostatní.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

- [1] AMBALU, Shulamit, Michael David COOGAN, Eve Levavi FEINSTEIN, et al. *Kniha náboženství*. Přeložil Jaroslav HOFMANN. Praha: Knižní klub, 2015. Universum. ISBN 978-80-242-5179-0.
- [2] ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. 2., revidované a dopl. vyd. Přeložila Jitka MATĚJŮ. Vimperk: Papyrus, 1993. ISBN 80-85776-06-5.
- [3] BAMÍ, Peter. *Bůh – Bráhma – Alláh, aneb, Co vám váš pan farář neřekne!*. Bratislava: Eko-konzult, c1999. ISBN 80-88809-64-9.
- [4] BUBEN, Milan, Rudolf KUČERA a Otakar Aleš KUKLA. *Svatí spojují národy: portréty evropských světců*. Praha: Panevropa Praha, 1994. ISBN 80-85846-00-4.
- [5] BURCKHARDT, Jacob Christoph. *Kultura renesance v Itálii*. V Praze: Rybka, 2013. ISBN 978-80-87067-08-6.
- [6] BLÁHOVÁ, Emilie. *Byzantské legendy: výběr textů ze IV.-XII. století*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007. Pro Oriente: dědictví křesťanského Východu. ISBN 978-80-86818-49-8.
- [7] COLE, Alison. *Renesance*. Přeložila Monika VOSKOVÁ. Bratislava: PERFEKT, 1995. ISBN 80-8046-009-4.
- [8] DUBINOVÁ, Terezie. *Ženy v Bibli, ženy dnes: sborník přednášek z cyklu Terezie Dubinové, PhD. ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze leden 2007 – leden 2008*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2008. ISBN 978-80-86889-69-6.
- [9] FOX, Mathew. *Příchod kosmického Krista: uzdravení Matky Země a počátek globální renesance*. Přeložila Eva LAJKEPOVÁ. Brno: CDK Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Spiritualita [CDK, edice]. ISBN 80-7325-028-4.
- [10] FRANCASTEL, Pierre. *Malířství a společnost: výtvarný prostor od renesance ke kubismu*. Přeložila Jana SPOUSTOVÁ. Praha: Barrister & Principal, 2003. Dějiny a teorie umění. ISBN 80-86598-49-7.
- [11] GARIN, Eugenio. *Renesanční člověk a jeho svět*. Přeložila Jiřina NĚMCOVÁ. Praha: Vyšehrad, 2003. Člověk a jeho svět [Vyšehrad]. ISBN 80-7021-653-0.

- [12] HOCKNEY, David. *Tajemství starých mistrů*. Přeložila Kateřina KUBÍČKOVÁ-ZVELEBILOVÁ. Praha: Slovart, 2003. ISBN 80-7209-474-2.
- [13] INNES, Brian. *Dějiny mučení*. Přeložila Magdaléna PECHOVÁ. Praha: Václav Svojtka&Co., 1999. ISBN 80-7237-127-4.
- [14] JACOBUS DE VORAGINE a Anežka VIDMANOVÁ. *Legenda aurea*. Vyd. 2., přeprac. Přeložil Václav BAHNÍK, přeložila Irena ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-272-1.
- [15] JOHNSON, Paul. *Dějiny renesance*. Brno: Barrister & Principal, 2004. ISBN 80-86598-68-3.
- [16] KEENE, Michael a Dušan ZBAVITEL. *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, 2003. ISBN 80-242-0983-7.
- [17] KENNER, T. A. *Symboly a jejich skrytý význam: záhadný smysl a zapomenutý původ znamení a symbolů v moderním světě*. Přeložila Květa PALOWSKÁ, přeložil Blahoslav MIKOLÁŠEK. Praha: Metafora, 2007. ISBN 978-80-7359-079-6.
- [18] KLÍČOVÁ, Marcela. *Vzestup křesťanství: dějiny prvních pěti století církve*. Praha: Návrat domů, 2009. ISBN 978-80-7255-190-3.
- [19] LURKER, Manfred. *Slovník biblických obrazů a symbolů*. Přeložila Růžena DOSTÁLOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-254-3.
- [20] MELVILLE, Herman. *Bílá velryba*. Překlad Stanislav Václav Klíma. 1. vyd. Praha: Družstevní práce, 1947. 719 s. Kapitola LXXXII.
- [21] RAVIK, Slavomír. *O světcích a patronech*. Praha: Levné knihy, c2006. ISBN 978-80-7309-343-3.
- [22] *Středověké legendy o českých světcích*. Praha: NLN nakladatelství Lidové noviny, 2003. Česká knižnice [NLN, edice]. ISBN 80-7106-280-4.
- [23] SOUČEK, Josef Bohumil. *Čtyři evangelia: nový překlad*. Přeložila EKUMENICKÁ SKUPINA PRO PŘEKLAD NOVÉHO ZÁKONA. Praha: Biblické dílo Ekumenické rady církví v ČSR, 1973.
- [24] STAŇKOVÁ, Jaroslava. *Malý slovník cizích slov*. Ostrava: Montanex, [1992]. ISBN 8085300729.

- [25] STEFANOVIĆ, Ranko. *Zjevení Janovo: průvodce knihou Zjevení*. Přeložil Michal SCHEJBAL, přeložil Jan JUSTRA. Praha: Advent-Orion, spol.s.r.o., 2017. Bible pro dnešek. ISBN 978-80-7172-707-1.
- [26] ŠMAHEL, František. *Mezi středověkem a renesancí*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2002, 428 s. Historické myšlení, sv. 16. ISBN 80-7203-426-X.
- [27] VÍTKOVÁ, Zuzana. *Gnostický Adam: stvoření člověka a rajský příběh podle setovské mytologie*. Praha: Herrmann, 2017. ISBN 978-80-87054-51-2.
- [28] WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha: Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7.

Internetové zdroje

- [29] ŠUMBERA, Andrej. Socha sv. Jiří s kašnou. *Královská cesta.cz* [online]. Praha: studio Pentimenti, 2012 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://www.flmkwzp.kralovskacesta.cz/cs/prohlidka/objekty/socha-sv-jiri-s-kašnou.html>
- [30] PAŤAVOVÁ, Helena. Bazilika sv. Jiří – pohřebiště Přemyslovců. *Česko.světadíly.cz* [online]. Brno: Ing. Helena Paťavová, 2012 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://cesko.svetadily.cz/clanky/Bazilika-sv.-Jiri-pohrebiste-Premyslovcu>
- [31] WANET S.R.O. Rotunda sv. Jiří a sv. Vojtěcha na hoře Říp. *Mistopisy.cz* [online]. Valašské Meziříčí: WANET, 2018 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/body-zajmu/997/rotunda-sv.-jiri-a-sv.-vojtech-na-hore-rip/>
- [32] MAFRA, A. S. Legenda o sv. Jiří je novým hitem zámku v Jindřichově Hradci. *Idnes.cz* [online]. Praha 5: Anděl Media Centrum, 2016 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: https://budejovice.idnes.cz/legenda-o-sv-jiri-je-novym-hitem-zamku-v-jindrichove-hradci-pad-/budejovice-zpravy.aspx?c=A160811_2265609_budejovice-zpravy_mbe

- [33] BAREŠOVÁ, Hana. Desatero přikázání Božích. *Víra.cz* [online]. Uhřetice: nakladatelství DORON, 2012 [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/glosar/desatero-prikazani-bozich>
- [34] GLENN, Martina. Renesanční umění. *Artmuseum.cz* [online]. Brno: Martina Glenn, 2009 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=94
- [35] MILICHOVSKÝ, Martin. Socha svatého Jiří na schodišti pod kostelem svatého Mikuláše v Chebu. *Drobnépamátky.cz* [online]. Cheb: Karlovarský kraj, 2017 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://www.drobnepamatky.cz/node/13520>
- [36] Look for Dragons in Venice. *Seetheworld.com* [online]. Globetracks: Travel for Kids, 2015 [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <https://seetheworld.travelforkids.com/dragon-slayers-venice-st-theodore-st-george-michael-margherita/>

SEZNAM PŘÍLOH

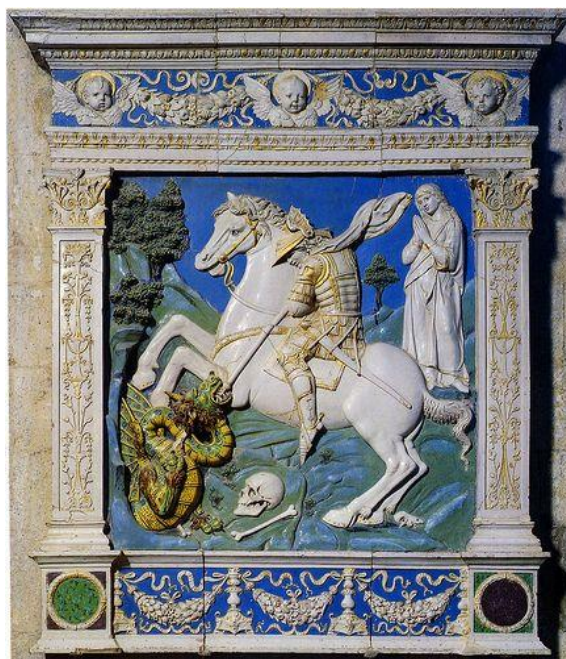
Příloha I: Obrazový materiál k teoretické části.....	56
Příloha II: Fotodokumentace praktické části	60

PŘÍLOHY

Příloha I: Obrazový materiál k teoretické části

Obr.1
Donatello (r.1416)

Obr.3
Abdrea della Robbia (r.1495-1500)

Obr.2
Donatello (r.1417)

Obr.4

Socha svatého Jiří, Piazzetta san Marco, Venice

Obr.5

Reliéf svatého Jiří, Venice (r.1496)

Obr.6

Bazilika svatého Jiří, Praha (r.z.915)

Obr.7

Rotunda svatého Jiří, Říp (r.z.1126)

Obr.8

Svatojiřská legenda, Jindřichův Hradec

Obr.9

Socha svatého Jiří, Pražský hrad (r.1373)

Obr.10

Socha svatého Jiří, zámecké schodiště, Cheb

Příloha II: Fotodokumentace praktické části

Obr.11

Obr.12

Obr.13

Obr.14

Obr.15

Obr.16

Obr.17

Obr.18

Obr.19

Obr.20

Zdroje příloh

Obr. 1 - Donatello (r.1416)

Obr. 2 - Abdrea della Robbia (r.1495-1500)

Obr. 3 - Donatello (r.1417)

Obr. 4 - Socha svatého Jiří, Piazzetta san Marco, Venice

Obr. 5 - Reliéf svatého Jiří, Venice (r.1496)

Obr. 6 - Bazilika svatého Jiří, Praha (r.z.915)

Obr. 7 - Rotunda svatého Jiří, Říp (r.z.1126)

Obr. 8 - Svatojiřská legenda, Jindřichův Hradec

Obr. 9 - Socha svatého Jiří, Pražský hrad (r.1373)

Obr. 10 - Socha svatého Jiří, zámecké schodiště, Cheb

Obr. 11, 12 - Skici a doprovodný materiál

Obr. 13, 14 - Reliéfy z keramické hlíny

Obr. 15, 16 - Odlévání sádrové formy

Obr. 17, 18 - Odlitky ze sádrové formy

Obr. 19 - Nanášení porcelánové papírmaše hmoty

Obr. 20 - Retušování výsledného reliéfu